

**14 MAYIS 2023
SEÇİMLERİ
İHTİMALLER
KAMPANYALAR
ÖNGÖRÜLER**

SEDA DEMİRALP

**14 MAYIS 2023
SEÇİMLERİ
İHTİMALLER
KAMPANYALAR
ÖNGÖRÜLER**

SEDA DEMİRALP

DOÇ. DR. SEDA DEMİRALP

Seda Demiralp 1996'da İstanbul Lisesi'nden, 2001 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2008 yılında Wasington DC'deki American University'de karşılaştırmalı siyaset alanında doktorasını tamamladı. 2009 yılından beri Işık Üniversitesi'nde siyaset bilimi alanında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları demokratikleşme, devlet-iş dünyası ilişkileri, ve toplumsal cinsiyet alanlarında yoğunlaşmaktadır. *Comparative Politics, Third World Quarterly, Middle East Journal, Middle Eastern Studies, South European Politics and Society, New Perspectives on Turkey, Turkish Studies, ve Arab Studies Quarterly* gibi pek çok bilimsel dergide çalışmaları yayınlanmıştır.

www.ankaraenstitusu.org
www.perspektif.online
www.panoramatr.com

Mutlukent Mahallesi, Dicle
Caddesi, İncedere Sokak,
No: 5, Beysukent, Çankaya,
Ankara +90 312 235 66 36

Ankara Enstitüsü Türkiye ve dünyadaki siyasal, ekonomik, toplumsal ve jopolitik gelişmeleri inceleyen akademik bir düşünce kuruluşudur. Başta Türkiye'nin siyasal ve toplumsal hayatını ilgilendiren başlıklar olmak üzere düzenli olarak demokratikleşme, siyasal çoğulculuk, katılım, hesap verilebilirlik ve şeffaflık temelli araştırmalar gerçekleştiren Enstitü, Türkiye dış politikası ve jeopolitik gelişmelere dair çalışmalar da yürütmektedir.

Türkiye'deki tartışmalara katkıda bulunmak üzere çoğulcu bir tartışma platformu olarak yayın hayatında olan perspektif.online sitesi de Ankara Enstitüsü tarafından yönetilmektedir.

Farklı akademik kurum, sivil toplum ve medya kuruluşlarıyla ortak akademik çalışmalara imza atan Ankara Enstitüsü düzenli bir şekilde Türkiye'nin siyasal, ekonomik ve toplumsal nabzını tutacak saha araştırmaları da gerçekleştirmektedir. Bu araştırmalar sayesinde elde edilen zengin veriler akademik ortaklıklar veya müstakil araştırmalarla bilimsel ürünler olarak yayınlanmaktadır.

Yayımlanan yazılardaki görüşlerin içeriği ve yazım tercihleri yazarlarına aittir ve Ankara Enstitüsü'nün tercihlerini yansıtmayabilir. Kaynak gösterilmesi ve link verilmesi kaydıyla kısmen alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 05

BİR KADER SEÇİMİ OLARAK 14 MAYIS 2023 06

İTTİFAK SİYASETİ 11

İKTİDAR STRATEJİSİ VE KAMPANYASI 18

MUHALEFET STRATEJİSİ VE KAMPANYASI 27

SONUÇ: NASIL BİR TÜRKİYE? 38

1. GİRİŞ

Türkiye 14 Mayıs 2023 tarihinde tarihi bir seçime gidecek. Seçmen, iktidardaki Cumhuriyet İttifakı ve başa baş yarıştığı Millet İttifakı arasında bir kader seçimi yapacak. Seçimlerin sonucu, Türkiye'nin gerek siyasi gerekse ekonomik anlamda geleceğini tayin edecek. Öyle ki, yalnız yurt içinde değil, tüm dünyada Türkiye seçimlerine yoğun bir ilgi var. Pek çok uluslararası medya kuruluşu 2023 yılının en önemli seçimlerinin Türkiye seçimleri olacağını ilan etti bile.¹

2023 seçimlerinin Türkiye'nin kader seçimi olarak görülmesinin ana sebebi, 20 yıldır iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ve lideri Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bilhassa son on yıl boyunca ülkede izlenen demokratik gerilemelerin ve 2018 sonrası ağırlaşan ekonomik sorunların etkisiyle seçim kaybetmeye ilk kez bu kadar yakın olması.

Bu çerçevede, Türkiye seçimleriyle ilgili temel soru şu: 20 yıl sonra Türkiye'de iktidar değişecek ve siyasi ve ekonomik anlamda bir dönüşüm başlayacak mı, yoksa AK Parti iktidarının seçimle değişebileceğine yönelik zamanla zayıflayan inanç, yeni bir AK Parti zaferiyle, büsbütün sönmeye mi yüz tutacak?

Türkiye, bir yeniden demokratikleşme modeli mi olacak, yoksa demokratik ve ekonomik gerilemeler içinde geçen her yılın ileriki bir değişim şansını daha da azalttığına dair siyaset literatüründeki yaygın inanişe yeni bir kanıt mı sunacak?

Bu raporda, öncelikle 14 Mayıs seçimlerinin ülke içinde ve dışında neden bu denli ilgi gördüğü konusu etraflıca ele alınıyor. Daha sonra seçimlere damgasını vuran "ittifak siyaseti" olgusunun ortaya çıkışı ve 2023 seçimlerine etkisi değerlendiriliyor. Ardından iktidar ve muhalefet kampanyaları gerek amaç ve stratejileri gerekse avantaj ve dezavantajları açısından karşılaştırılıyor. Rapor, iktidar ve muhalefetin seçmene nasıl bir Türkiye vadettiği ve 14 Mayıs sonrası gerçekleşmesi muhtemel senaryoların değerlendirilmesiyle sonlanıyor.

Pek çok uluslararası medya kuruluşu 2023 yılının en önemli seçimlerinin Türkiye seçimleri olacağını ilan etti.

¹ "The Most Important Election of 2023," *Economist* (kapak), 6 Mayıs 2023; Bobby Ghosh, "The World's Most Important Election in 2023 Will Be in Turkey", Washington Post, 9 Ocak 2023, https://www.washingtonpost.com/business/energy/the-worlds-most-important-election-in-2023-will-be-in-turkey/2023/01/09/ac2cf916-8fe3-11ed-90f8-53661ac5d9b9_story.html; Nektaria Stamouli, "2023's most important election: Turkey", POLITICO, 17 Nisan 2023, <https://www.politico.eu/article/turkey-2023-election-erdogan-kilicdaroglu/>

Demokratik bir sistemde iktidarda rotasyon olması kendi başına bir hedef olduğu gibi, demokrasinin var olup olmadığını değerlendirmeye de yarayan bir ölçüt sunar bize.

2. BİR KADER SEÇİMİ OLARAK 14 MAYIS 2023

Türkiye seçimlerine yönelik yoğun ilginin temel sebeplerinden biri bu seçimin Türkiye'nin demokratikleşme ve ekonomik iyileşme olasılıkları açısından oldukça belirleyici olacağının düşünülmesidir. O halde ilk olarak şu soruyu cevaplamakta fayda var: 14 Mayıs seçimlerini kimin kazanacağı neden Türkiye'nin demokratikleşmesi açısından önemli bulunuyor?

Bu soruya verilecek cevapların başında, 2023 seçimlerinin Türkiye'de gecikmiş bir iktidar değişimi yaratabilecek olması geliyor. Türkiye son yirmi yıldır aynı parti tarafından yönetiliyor. Demokratik bir sistemde iktidarda rotasyon olması kendi başına bir hedef olduğu gibi, demokrasinin var olup olmadığını değerlendirmeye de yarayan bir ölçüt sunar bize.² Bu sebeple Türkiye'de iktidarın son yirmi yıldır değişmemiş olması Türkiye siyasetinde seçimlerin azalan önemini göstermek için tek başına yeterli bir veri sunuyor.

Nitekim tüm saygın demokrasi endekslerine göre Türkiye'nin demokrasi skoru son on yıldır tutarlı biçimde düştü ve 2017'de başkanlık sistemine geçişin ardından Türkiye'nin demokrasi serüveninde pek çok endekse göre ciddi bir kırılma daha yaşandı. Freedom House'a göre 2018'de Türkiye bir statü değişikliğiyle "kısmen hür" statüsünden "hür değil" statüsüne düştü.³ 2018 sonrası Türkiye pek çok siyaset bilimci tarafından da hibrit ya da seçimli otoriter bir rejim olarak tanımlanmaya başlandı.⁴

2 Alvarez M., Cheibub J. A., Limongi F., Adam Przeworski, "Classifying political regimes." *Studies in Comparative International Development*, 31:2 (1996), 3-36.

3 "Freedom in the World 2018: Turkey," <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2018>

4 Gülçin Balamir Coskun ve Aysude Kölemen, "Illiberal Democracy or Electoral Autocracy," *Emergence of Illiberalism* içinde, 166-187(2020) Routledge: NY; Koray Çalışkan, "Toward a new political regime in Turkey: From competitive toward full authoritarianism", *New Perspectives on Turkey*, V 58, May (2018), 5-33; Ersin Kalaycıoğlu, "16 Nisan 2017 Referandumunun getirdikleri: Neo-patrimonyal Sultanizm," *Politik Yol*, 24 Temmuz 2022, <https://www.politikyol.com/16-nisan-2017-referandumunun-getirdikleri-neo-patrimonyal-sultanizm/>; Evren Balta, Seda Demiralp, ve Selva Demiralp, "Debating Voter Defection in Turkey," *Turkish Studies* (2023), <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14683849.2023.2200941?journalCode=ftur20>;

Bu tabirle ifade edilmek istenen ise şu: Türkiye’de seçimler düzenli olarak gerçekleştirilmektedir fakat rekabet adil değildir. Seçim yarışına iktidar olarak girmenin sağladığı avantaj çok fazlalaşmış ve dolayısıyla seçimle iktidarın değişme olasılığı çok düşmüştür. Rekabetin adil olmadığı bir durumda gerçekleşen seçimler, iktidara meşruiyet kazandırmaktan fazla öteye gidemeyecek, tersine bu şekilde gerçekleşen her seçim, ileride demokratik bir seçim yapabilme olasılığını düşürmektedir. Dolayısıyla mevcut asimetrik şartlarda girilen seçim yarışı sonunda bir dönem daha AK Parti iktidara geldiği takdirde iktidar ve muhalefet arasındaki güç dengesizliğinin daha da büyüyeceği ve Türkiye’de yakın gelecekte yeniden demokratikleşme olasılığının ciddi oranda düşeceğiyle ilgili kanı yaygındır.

Nitekim Barbara Geddes, otokratik rejimlerde 20 yıl eşğinden söz eder ve istatiksel verilere göre, ilk 20 yılda değişmeyen otokratik bir iktidarın bundan sonra değişim ihtimalinin düşmeye başladığını ve bu ihtimalin ancak 30.yıldan sonra yeniden yükselmeye başladığını söyler.⁵ Geddes’e göre ilk 20 sene bir iktidarı yıpratacak hemen her şey yaşanır. İktidar bu engelleri aşır, olası itirazları, direnç girişimlerini bastırabilirdiye, artık değişim çok zorlaşır. Bundan sonra değişim ancak söz konusu liderin ileri yaş sebebiyle koltuğu terk etmek zorunda kalmasıyla olacaktır.

Bu çerçevede, uzayan iktidarlar yalnızca demokrasi eksikliğini göstermez, yeniden demokratikleşme şansını da gitgide düşürür. Olumsuz tecrübe birikimi, otokratik metotların denenerek yerleşmesi ve seçmen tarafından olağan kabul edilmeye başlanması bunun sebeplerindendir. Otokratik dönem uzadıkça yürütmeyi denetleyip dengelemesi gereken, yasama, yargı gibi kurumların bağımsızlığı erir. Nitekim World Justice Project, V-Dem gibi kuruluşlar Türkiye’de yargı bağımsızlığının son yıllarda net olarak azaldığını göstermektedir.⁶ Ne var ki, yatay denetleme mekanizmaları ortadan kalktıkça iktidar konsolide olur ve değişmesi zorlaşır. Yönetim merkezileştikçe, hükümeti olası hatalardan döndürmek de seçimle değiştirmek de uzak bir olasılık olmaya başlar.

Ayrıca, uzayan iktidarların yarattığı psikolojik ortam da değişimi zorlaştırır. Muhalefetin muhalefette kaldığı süre boyunca görünmezleşmesi, parçalanması, marjinalize olması, yönetebilirliğini ispatlama şansının gitgide düşmesi, bu faktörler arasında sıralanabilir. Neticede, seçmen gözünde muhalefet bir belirsizlik, iktidar ise bir konfor alanına dönüşebilir ve seçmen bilindik kötüyü bilinmedik iyiye tercih edebilir.

Barbara Geddes, otokratik rejimlerde 20 yıl eşğinden söz eder ve istatiksel verilere göre, ilk 20 yılda değişmeyen otokratik bir iktidarın bundan sonra değişim ihtimalinin düşmeye başladığını ve bu ihtimalin ancak 30.yıldan sonra yeniden yükselmeye başladığını söyler.

5 Barbara Geddes. “Authoritarian Breakdown: Empirical Test of a Game Theoretic Argument,” APSA’da sunulmuştur (1999), https://eppam.weebly.com/uploads/5/5/6/2/5562069/authoritarianbreakdown_geddes.pdf (s.49).

6 İlgili raporlar için bakınız: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/> ve https://v-dem.net/data_analysis/CountryGraph/.

Otokratik iktidarın uzaması, seçmen ve iktidar arasındaki otoriter pazarlıkları da konsolide edebilir. Sosyal yardımlar, yüksek asgari ücret zamları, dar gelirli seçmen gruplarında iktidara bağımlılık duygusunu güçlendirebilir. Elindekini kaybetme korkusu duyan, ekonomik anlamda kırılgan bu seçmen grupları olası bir iktidar değişimini riskli bulup, tercihlerini mevcut iktidarın devamından yana kullanabilirler ve sahip oldukları ekonomik imkanlar karşılığı hak ve hürriyetlerden feragat edebilirler.⁷ Bu otoriter pazarlıklar iktidardaki isim aynı kaldıkça ve sunduğu ekonomik imkanlar iyi kötü devam ettikçe konsolide olacaktır.

Tüm bu çerçevede Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, cumhurbaşkanlığı süresini iki dönemle sınırlayan anayasa maddesine rağmen 2023 seçimlerinde 3. kez Cumhurbaşkanı olma kararı alması pek çok kişide 2023 seçimleriyle ilgili kaygıları daha da artırdı. Erdoğan'ı destekleyenler, kendisinin ilk cumhurbaşkanlığı döneminden sonra yasanın değiştiğini, bu yüzden de ilk döneminin sayılmadığı görüşünü savunsalar da, karşıt görüşler Erdoğan'ın bu şekilde 3. kez Cumhurbaşkanı koltuğuna oturması halinde anayasanın önemini tümünden yitirmiş sayılacağını öne sürdüler. Bu durum da 2023 seçimlerine Türkiye'nin demokratikleşme serüveni açısından fazladan bir anlam daha yükledi.

2023 seçimlerini Türkiye için kader seçimi hale getiren bir diğer sebep de, iktidarın bu seçimlere geçmişte söz konusu olmayan bir zayıflık içinde girecek olması ve bu durumun artırdığı değişim beklentisi oldu. Gerçekten de, 14 Mayıs seçimlerine giderken iktidar oyları, yaşanan ağır ekonomik krizin etkisiyle son yirmi senede hiç düşmediği seviyeye düşmüş ve bu da muhalefet açısından önemli bir fırsat doğurmuş durumda. Türkiye, 2016 sonrası bir türlü toparlanamayan ve 2018 sonrası kendini büsbütün hissettirmeye başlayan, 2022 yılına ise damgasını vuran bir ekonomik kriz ile karşı karşıya kaldı. Bu durum 2018 sonrası iktidara oy kaybı olarak yansımaya başladı ve 2019 yerel seçimlerinde kendini gösterdi. Muhalefetin 2019 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) lideri Kemal Kılıçdaroğlu ve İYİ Parti lideri Meral Akşener öncülüğünde güç birliğine gitmesi, olumsuz ekonomik gidişatı öne çıkaran bir söylemle ve elbette isabetli isimlerin belediye başkanı adayı gösterilmesiyle birleşince, İstanbul ve Ankara gibi şehirler çeyrek asır sonra muhalefet tarafından kazanıldı. Bu seçimler muhalif cephede iktidarın seçimle değiştirilebileceğiyle ilgili umutları yeniden yeşertti ve 2023 genel seçimleri ile ilgili beklentileri artırdı.

Muhalefet 2019 başarısının verdiği ilhamla 2023 seçimlerinde de ittifak kurma kararı aldı ve 2022 yılının Şubat ayında, bu kez 6 partinin bir araya gelmesiyle daha geniş bir ittifak,

14 Mayıs seçimlerine giderken iktidar oyları, yaşanan ağır ekonomik krizin etkisiyle son yirmi senede hiç düşmediği seviyeye düşmüş ve bu da muhalefet açısından önemli bir fırsat doğurmuş durumda.

popüler ifadeyle “6’lı masa” kuruldu. 6’lı masa, ekonomik gidişattan ylgın ve demokratik gerilemeden rahatsız seçmenin oyunu istiyor, her iki alanda normalleşme vadediyordu.

Üstelik, uzun seneler boyu “güçlü aday” eksikliği çeken muhalefet bu kez İstanbul büyükşehir belediye başkanı Ekrem İmamoğlu ve Ankara büyükşehir belediye başkanı Mansur Yavaş gibi iki isim kazanmış, seçmenden yüksek destek gören bu iki ismin de olası Cumhurbaşkanı adaylığı 2019 belediye seçimlerini kazandıkları günden itibaren konuşulmaya başlanmıştı. Ayrıca bu iki ismin aday gösterilmesi konusundaki ferasetiyle CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun da popüleritesi artmış, 2019 zaferi sayesinde yıllar boyu seçim mağlubiyetleriyle yıpranan ismi güçlenmişti. Her ne kadar bu isimler arasındaki tatlı rekabet zaman zaman muhalefet içi gerilim doğursa da ve muhalefet söylemi iktidar eleştirisinden öte yeni bir vizyon sunmakta zaman zaman zorlansa da, ekonomik krizin ağırlığı devam ettikçe ve hükümetin de bu krizin etkilerini hafifletmek adına attığı adımlar sınırlı kaldıkça, muhalefet tüm eksikliklerine rağmen 2023 seçimlerindeki iddiasını sürdürmeye devam etti.

2023 seçimlerini iktidar açısından olumsuz etkileyebilecek bir başka gelişme de 6 Şubat tarihinde Maraş’ta yaklaşık 9 saat arayla gerçekleşen 7.8 şiddetindeki iki depremin ardından yaşanan büyük yıkım oldu. Depremlerin açtığı büyük hasar, seneler boyu uygulanan usulsüz imar aflarının acı sonuçlarını ortaya koyarken, hükümetin enkazlara günlerce müdahale edememesi, ülkenin dört bir yanından gönderilen yardımların afetzedelere ulaştırılamaması gibi sorunlar başkanlık sistemi sonrası aşırı merkezileşen hükümetin hızlanmak yerine hantallaştığını ortaya koyuyordu. Öte yandan, iktidar medyası, depremi bir “konsensüs krizi” olarak çerçeveleyerek birlik-beraberlik çağrısı yapıyor ve bu şekilde hükümet eleştirilerinin önünü kesmeye çalışıyor, bir yandan da kahramanlık ve mucize söylemleriyle, yaşanan trajik deneyimi tekilleştirerek ortak mağduriyetler çevresinde siyasallaşmasına mani olmaya çalışıyordu. Afetlerin siyasi etkisi şüphesiz ekonomik krizler kadar net olmaz ve mutlaka iktidar aleyhine etki edecekleri söylenemez. Ekonomik krizlerden farklı olarak, afetlerde seçmen algısı medya manipülasyonuna daha açıktır. Fakat Maraş depreminde ortaya dökülen açık yönetim krizi, bir kızıl gömlek gibi, kendini yakadan, koldan belli ediyor, iktidar oylarını doğrudan düşürmese bile, artmalarına mani oluyordu.

Tüm bu gelişmeler ışığında 2023 seçimlerine olan yerli ve uluslararası ilgi benzerine az rastlanacak bir seviyeye ulaştı. Akıllardaki temel soru ise şu: seçmen olumsuz gidişatı cezalandırıp oyunu değiştirecek mi, yoksa tüm olumsuzluklara rağmen, kendini bu durumdan yine iktidar partisinin kurtaracağını düşünerek iktidara bir şans daha mı verecek? Bu sorunun cevabı, Türkiye’nin kaderini büyük ölçüde belirleyecek.

Ekonomik krizlerden farklı olarak, afetlerde seçmen algısı medya manipülasyonuna daha açıktır.

Nihayet 2023 seçimlerinin önemi yalnız Türkiye siyasetine yapacağı etki ile de sınırlı değil. Tüm dünyada son yirmi yılda yükselen popülist partiler ve özellikle kırılğan demokrasilerde yarattıkları tahribat ve demokratik gerileme uzun süredir araştırmacıların, karar vericilerin ve kanaat önderlerinin gündeminde. Türkiye bu trendin en dramatik örneklerinden birini teşkil ediyor ve bu trendin nasıl döndürülebileceğine kafa yoran pek çok siyasi çevre tarafından yakından izleniyor.⁸ Özellikle 2019 yerel seçimlerinde muhalefetin gösterdiği başarı sonrasında Türkiye siyasetine yönelik bu ilginin arttığını söylemek mümkün.

Bu yüzden de 2023 Türkiye seçimlerinde gerçekleşebilecek olası bir muhalefet zaferi ve 20 yıl sonra gelecek bir iktidar değişikliği otokratik popülist iktidarlara sandıkta yenme ve yeniden demokratikleşme konularında Türkiye'nin bir model olup olamayacağı konusundaki hararetle tartışmalara önemli bir veri sunacaktır.

Tüm dünyada son yirmi yılda yükselen popülist partiler ve özellikle kırılğan demokrasilerde yarattıkları tahribat ve demokratik gerileme uzun süredir araştırmacıların, karar vericilerin ve kanaat önderlerinin gündeminde.

8 Seda Demiralp, "Making Winners, Urban Transformation and Neoliberal Populism in Turkey," *Middle East Journal*, 72:1 (2018), 89-108; Seda Demiralp ve Evren Balta, "Defeating Populists: The Case of 2019 Istanbul Elections," 26 (2021), doi:0.1080/13608746.2021.1923639; Yunus Sözen, "Studying autocratization in Turkey: political institutions, populism, and neoliberalism," *New Perspectives on Turkey*, 63 (2020), 209-235; Murat Somer, "Pernicious polarization, autocratization and opposition strategies," *Democratization*, 28 (2021), 929-948; Erdem Aytaç ve Ezgi Elçi, "Populism in Turkey," *Populism around the World* içinde, eds.D.Stockemer, Springer, NY (2019), 89-108.

3. İTTİFAK SİYASETİ

2023 seçimlerinin dikkat çeken özelliklerinden biri, gerek cumhurbaşkanlığı gerekse meclis seçimlerinde taraflar arası yarışa ittifak siyasetinin damga vurması oldu. İttifaklar başkanlık sistemine geçiş sonrası cumhurbaşkanlığını kazanmanın yüzde 50+1 oy almayı gerektirmesiyle yeniden Türkiye siyasetine girmiş oldu. Başkanlık sistemi sürdüğü müddetçe de ittifak siyaseti gündemde kalacağına benzemektedir. Fakat ironik bir biçimde, önce iktidar cephesinde başlayan ittifak siyaseti hızla muhalefet cephesinde de karşılık buldu ve aslında iktidardan çok muhalefet için avantajlı hale geldi. Yani, bugün oldukça parçalı bir yapıya sahip muhalefetin AK Parti gibi dominant bir partiyle rekabet edebilir hale gelmesi, ittifakların iktidar tarafından siyaset gündemine sokulmasıyla oldu.

İttifakların ana motivasyonu ittifaktaki büyük partilere küçük partiler yardımıyla cumhurbaşkanlığını ve mecliste optimum sandalye sayısını kazandırmak idi. Öte yandan, 2018 Şubat ayında yapılan yasal düzenleme ile benimsenen “ittifaklı d’Hondt” sistemi ittifak kurmayı küçük partiler için de oldukça cazip ve konforlu hale getirmişti. Bu sistemde oylar önce ittifaklar arası dağıtılıp, sonra ittifaklar içinde bölüştürülüyordu. Bu durumda küçük partilerin aldığı marjinal sayıdaki oylar dahi, içinde bulunduğu ittifaka avantaj sağlıyordu. Yani, büyük bir partiyle ittifaka katılan küçük partiler, hem ittifak sayesinde baraj sorunu yaşamıyor hem de kendi logolarıyla katıldıkları seçimlerde partilerine teveccüh eden seçmeni minimum fiyelle ittifaklarına taşıyabiliyorlar, partilerine atılan her oyla ittifaklarının sandalye sayısına katkıda bulunabiliyorlardı.

Fakat 2018 seçimleri göstermişti ki, bu düzenleme iktidar ittifakından çok, içinde daha irili ufaklı partiler bulduran muhalefet ittifaklarına yarayabilir özellikteydi. 2022 yılında seçim yasası yeniden düzenlendi. Nisan 2022’de seçim yasasında yapılan değişiklik bir önceki 2018 düzenlemesinin ittifaklara sunduğu bazı avantajları ortadan kaldırdı. Bundan böyle, oylar önce ittifaklar arası değil partiler arasın-

İttifaklar başkanlık sistemine geçiş sonrası cumhurbaşkanlığını kazanmanın yüzde 50+1 oy almayı gerektirmesiyle yeniden Türkiye siyasetine girmiş oldu.

da dağıtılacaktı, yani büyük partilerin ittifaklara sağladığı avantaj geri gelmişti. Bu düzenleme sonrası ittifakların bünyelerine aldıkları küçük partilere yüzde 7 seçim barajını aştırmak dışında pek fazla avantajları kalmadı.

Öte yandan, küçük partiler bu şekilde barajı aşsalar da milletvekili çıkarmaları zor olduğundan, bunu başaramadıkları takdirde kendilerine atılan oy ittifaklarına yeterince yaramamış oluyordu. Kendilerine atılan oyların ittifaklarının sandalye sayısına maksimum katkıda bulunması için, küçük partilerin seçime kendi isim ve logolarıyla değil, büyük partilerin listesinden girmeleri gerekiyor, bu kez de, seçmenlerini bu partilere firesiz taşıyabileceklerini garanti edemiyorlardı. Seçmenlerini kaybetmeme, ülke genelinde oylarını görme ve hazine yardımı alma istekleri bazı partileri ittifaka girseler de kendi isim ve logolarıyla seçimlerde yer almaya yöneliyor, o zaman da ittifaktan fazla verim alamıyorlardı. İttifak partileri 2023 seçimlerine işte bu çelişkiler içinde hazırlandı.

İktidar İttifakı

Tek başına iktidara geldiği, 2003 yılından 2015 seçimlerinde meclis çoğunluğunu kaybettiği tarihe kadar, AK Parti bir başka partiyle koalisyon kurma ihtiyacı duymadı ve sunduğu güçlü iradeyi, kendinden önceki koalisyon hükümetlerinden en büyük farkı olarak öne çıkardı. Ne var ki, 2015 seçimlerinde 1. Parti olmakla birlikte çoğunluğu elde edememesi üzerine tablo değişmeye başladı. 2015 seçimleri sonrası AK Parti Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu 45 gün boyunca CHP, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) ile ayrı ayrı görüşerek bir koalisyon kurma çabası yürüttü ve dolayısıyla Türkiye gündemine koalisyonları kısa bir süre için de olsa geri getirdi. Bu süreç başarılı olmadı ve sonunda Kasım 2015'te erken seçime gidildi, AK Parti de bu kez meclis çoğunluğunu alıp tek başına iktidar oldu. Fakat 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen ve FETÖ bağlantılı olduğu iddia edilen darbe girişimi sonrası koalisyon konusu tekrar ülke gündemine geldi.

AK Parti hükümeti 15 Temmuz darbe girişimini atlatmış fakat bu badireden yüksek bir siyasi sıkışma motivasyonu ile çıkmıştı. Bu sıkışmayı sağlamak için AK Parti'nin planı güçlendirilmiş bir başkanlık sistemine geçiş için referanduma gitmek oldu. Bunu yapabilmek için mecliste desteğe ihtiyacı vardı. Bu desteği de o zamana kadar kendisine şiddetle muhalefet eden fakat FETÖ bağlantılı olduğu iddia edilen bir takım operasyonlardan kendisi de muzdarip olan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nden buldu. Böylece AK Parti ve MHP arasında bir ittifakın temelleri atıldı. Sonradan adı "Cumhur" olan bu ittifak, 2017'de başkanlık sistemine geçiş referandumunda başarıya ulaştı.

AK Parti hükümeti
15 Temmuz
darbe girişimini
atlatmış fakat bu
badireden yüksek
bir siyasi sıkışma
motivasyonu ile
çıkılmıştı.

Ne var ki, yeni sistemde cumhurbaşkanlığını kazanmak için yüzde 50+1 oy gerekliydi. Yani, yeni sistemde gireceği 2018 seçimlerinde Erdoğan'ın Bahçeli'nin desteğine yine ihtiyacı olacaktı. 2018 Şubat ayında yapılan yasal düzenlemeyle ittifakların yolu açıldı ve AK Parti ve MHP işbirliği "Cumhur İttifakı" olarak resmiyet kazandı. İttifak, AK Parti'ye istediği dominant pozisyonu sağlıyor, son dönemde iç muhalefetle zayıflayan MHP'ye de iktidar ortağı olma fırsatı vererek yeni bir güç imkânı sunuyordu. MHP hükümet kararlarında çok etkili değilse de Kürt meselesi gibi kritik konularda veto yetkisine sahipti ve bu da ona yeni kurulan ve hızla yükselen İYİ Parti ile olan rekabetinde önemli bir avantaj sağlıyordu.

AK Parti ve MHP 2018 ve 2019 seçimlerinde olduğu gibi, 2023 seçimlerine de Cumhur İttifakı olarak girme kararı aldılar. Bu kez, Yeniden Refah Partisi (YRP), Büyük Birlik Partisi (BBP) ve Hür Dava Partisi (Hüda-Par)'nin de katılımıyla ittifak genişlemişti. Genişleme motivasyonunun ana sebebi, şüphesiz AK Parti'nin 2018'den bu yana, 53'lerden 43'lere düşen oylarıydı. MHP desteği tek başına ne cumhurbaşkanlığını ne de meclis çoğunluğunu almaya yetebilirdi.

Fakat genişlemenin de maliyetleri vardı. Hüda-Par'ın ittifaka katılımı, MHP'nin seçime kendi logosuyla girmesi için bir motivasyon oluşturduğu gibi, YRP'nin ittifaka katılım şartı olarak öne sürdüğü 6284 no'lu ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi kanununun sınırlandırılması talebi AK Parti içinde son senelerin dışı vurumu en yüksek iç çatışmasını yarattı. AK Parti'li Özlem Zengin'in YRP'nin 6284'ün sınırlandırılması talebine yönelik şiddetli itirazları önemli bir toplumsal desteğe de dayanıyordu. Sağ ve aşırı sağ arasında çıkan ayrışmayı kapatmanın bir yolu, yeni bir muhafazakâr kaygı etrafında birleşmekti. Daha sonraki bölümlerde ele alınacağı üzere, LGBT konusu bu noktada genişleyen Cumhur İttifakı'nı bir arada tutmaya yarayan bir konu olarak muhafazakâr ajandaya dahil edilecekti. Cumhur İttifakının avantaj ve dezavantajlarını ileriki bölümlerde değerlendireceğiz. Fakat neticede Cumhur İttifakı içindeki (Hüda-Par hariç) tüm partiler kendi logolarıyla seçime girdiler ve öyle görülüyor ki, ittifak içinde yer almanın avantaj ve dezavantajları açısından, optimum faydayı bu pozisyonda elde edeceklerine kanaat getirdiler

Muhalefet İttifakları

Türkiye gibi hibrit yahut seçimli otoriter sistemlerde muhalefet tipik olarak parçalanmış, merkezden uzaklaştırılıp marjinalize edilmiş, sesi kısılarak seçmene ulaşması zorlaştırılmış ve siyasi yasaklara kadar uzanan türlü yollarla, seçimlerde dezavantajlı olması sağlanmıştır. İktidar ve muhalefet arasında böyle asimetric bir güç dağılımı söz konusu olduğunda muhalefet partilerinin önündeki en rasyonel seçeneklerden biri güç birliğine, en tipik haliyle de seçim ittifaklarına gitmektir.

AK Parti ve MHP 2018 ve 2019 seçimlerinde olduğu gibi, 2023 seçimlerine de Cumhur İttifakı olarak girme kararı aldılar.

Böyleyken, Türkiye’de muhalefet, ittifak stratejisini iktidardan sonra benimsedi. AK Parti ve MHP arasında kurulan Cumhuriyet İttifakına karşılık 2018 seçimleri öncesi CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi (SP) ve Demokrat Parti (DP) arasında Millet İttifakı kuruldu fakat CHP de İYİ Parti de seçimlerde ayrı Cumhurbaşkanı adayı gösterdi. 2019 yerel seçimlerinde ise Millet İttifakı daha kuvvetli bir işbirliği yaptı ve İstanbul ve Ankara başta olmak üzere birçok ilde ortak destekledikleri belediye başkanı adaylarına seçim kazandırdı. Nihayet 2023’te ittifak hem Demokrasi ve Atılım (DEVA) ve Gelecek Partilerinin katılımıyla genişlemiş hem de işbirliği alanı genişlemişti. İttifak partileri hem ortak bir Cumhurbaşkanı adayını destekleyecek, hem de milletvekili seçimlerinde bazı illerde ortak listeye seçime girecekler, böylece değişen seçim sisteminin sunduğu dezavantajları minimize edeceklerdi.

2023 seçimlerine girerken muhalefet cephesinde kurulan bir başka önemli seçim ittifakı Emek ve Özgürlük İttifakı oldu. Yeşil Sol Parti (Halkların Demokratik Partisi, HDP yerine) liderliğinde kurulan bu ittifaktaki diğer partiler Yeşil Sol Parti (YSP) listesinden seçime girecek olan Emekçi Hareket Partisi (EHP), Emek Partisi (EMEP), Sosyalist Meclisler Federasyonu (SMF) ve Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) ve 49 ilde kendi isim ve logosuyla seçime girecek olan Türkiye İşçi Partisi (TİP) idi. HDP eş genel başkanı Pervin Buldan’ın seçimlere iki hafta kala Kemal Kılıçdaroğlu için oy istemesinin arkasından partinin tutuklu eski eş genel başkanı Selahattin Demirtaş da oyunu Kılıçdaroğlu’na vereceğini açıkladı. Emek ve Özgürlük İttifakı’nın oluşum sebebi, YSP’nin kendini muhalefette konumlandırmakla birlikte Millet İttifakının dışında kalma tercihi yahut mecburiyeti ile ilgiliydi. YSP’nin Öcalan’a ve PKK’ya yaklaşımı milliyetçi duyarlılıkları yüksek seçmeni itiyordu. Bu durum bilhassa İYİ Parti için bir sorundu. Konu ile ilgili parti kurmaylarının açıklamalarına bakılırsa, ne YSP, İYİ Parti ile, ne de İYİ Parti, YSP ile aynı ittifakta olmayı onaylamadığından, YSP ile Millet İttifakı arasında işbirliği ancak dolaylı olabilirdi. Ayrıca, YSP’nin doğrudan dahil olduğu bir muhalefet ittifakının milliyetçi duyarlılıkları yüksek AK Parti seçmenini kendi yanına çekme şansı düşecekti. Bu durumda YSP başta TİP olmak üzere beş sol partiyle birlikte bir sol ittifakın kurucu partisi olmayı ve başta Kürt seçmen olmak üzere sol oyları cumhurbaşkanlığı seçiminde Kemal Kılıçdaroğlu’na yönlendirmeyi, meclis seçiminde ise ittifak yoluyla sandalye sayısını maksimize etme yolunu seçti. TİP’in 49 ilde aday gösterme kararı YSP ile arasında gerilim yaratsa da, bugün Emek ve Özgürlük yalnız Kürt seçmenin değil, Millet İttifakının kimi kararlarından (örneğin kadın milletvekili adaylarının azlığı gibi) rahatsız bir kısım kentli seçmene de milletvekili seçimlerinde bir alternatif sunmuş görünüyor.

2023 seçimlerine girerken muhalefet cephesinde kurulan bir başka önemli seçim ittifakı Emek ve Özgürlük İttifakı oldu.

Nihayet bir diğer muhalefet ittifakı da en büyüğü Zafer Partisi olan ve Adalet, Ülkem ve Türkiye İttifakı partilerini içinde barındıran ve milliyetçi bir kimlik üstlenen Ata İttifakı oldu. Zafer Partisi keskin göçmen karşıtı pozisyonuyla kendini Millet İttifakı'ndan ayıran bir açı yakalamıştı. Zafer Partisi genel başkanı Ümit Özdağ, daha önce Mansur Yavaş'ın Cumhurbaşkanı adayı gösterilmesi durumunda Millet İttifakına destek vereceğini açıklamış, bu gerçekleşmeyince ayrı aday göstereceklerini ilan etmişti. Bu aday Sinan Oğan oldu. Öte yandan, Sinan Oğan, yalnız göçmen karşıtı seçmenlerin değil, Millet İttifakının YSP (HDP) ile dolaylı işbirliğinden rahatsız seçmenlerin de ilgi gösterdiği bir isim oldu. Ayrıca, anketler gösteriyor ki, Millet İttifakının Kılıçdaroğlu'nu aday göstermesine tepkili genç muhalif seçmenler de Sinan Oğan'a, Memleket Partisi lideri Muharrem İnce'ye olduğu gibi, bir ilgi göstermekteler.⁹

Seçim İttifaklarının Başarısı

Seçim ittifakı kurmak, yasalar da elverişliyse, çok parçaya bölünmüş parti sistemlerinde, özellikle muhalefet partilerine önemli avantajlar sağlayabiliyor. Öte yandan, sadece ittifak kurmak, ittifakın sunabileceği potansiyel avantajlardan yeterince faydalanılabileceğini garanti etmiyor ve bu faydaları maksimize etmek hem bazı genel prensiplere uymayı hem de mevcut siyasi ortamın sunduğu kısıt ve fırsatlara karşılık verme becerisini gerektiriyor.

Genel olarak, seçim ittifaklarının başarısının parçalı yapılarının yaratabileceği dezavantajları ne kadar aşabildiklerine ve hatta avantaja çevirebildiklerine bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Daha net ifade edecek olursak ittifaklar, çok parçalı yapıları, ortak hedeflerde kararsızlık ve birliktelikte tereddüt duygusu yaratmadığı, tersine, bu çok parçalılığı toplumda bir uzlaşma zemini yaratma aracına dönüştürülebildikleri ölçüde başarılı olacaklardır.

Bu çerçevede ittifakların başarılarını artırma konusunda fayda görecekleri adımların biri, seçim sonrası ittifak bileşenleri arasında nasıl bir güç ve sorumluluk paylaşımının gerçekleşeceğini vakitlice ilan etmeleridir. Cumhurbaşkanı adayıyla birlikte, yardımcıları ve önemli bakanların önceden ilan edilmesi, hem seçim sonrasına dair belirsizlikleri azaltır ve seçim sonrası güç paylaşımıyla ilgili çıkabilecek olası çatışmaları baştan bertaraf etmiş olur hem de ittifakın uzlaşma ve kararlılık mesajını seçmene daha güçlü bir şekilde iletmiş olur. Bu özellikle muhalefet ittifakları için önemlidir, çünkü iktidarın ne sunduğu ve sunabileceği zaten bilinmektedir. Muha-

Seçim ittifakı kurmak, yasalar da elverişliyse, çok parçaya bölünmüş parti sistemlerinde, özellikle muhalefet partilerine önemli avantajlar sağlayabiliyor.

9 "Türkiye'nin Gündemi ve Risk Analizi," PANORAMATR 52, Nisan 2023; "Oy Eğilimleri Araştırması," TEAM, Nisan 2023.

lefet en büyük dezavantajı olan “belirsizlik” sorununu, güçlü bir ekibi vakitlice ilan ederek azaltabilir. Nitekim, Millet İttifakının destek oranının tüm iç itirazlara rağmen Kılıçdaroğlu’nun ve yardımcılarının adaylık ilanı sonrası artmasını, konunun nihayet belirlilik kazanmış olmasına bağlayabiliriz ve aynı ölçüde olmasa da benzer bir destek artışını, kilit bakanlıklarla ilgili görev dağılımının netleşmesi durumunda da bekleyebiliriz.

İkinci olarak, bir seçim ittifakının başarısı, asgari müştereklerini ortaya koyan, ortak bir kampanya yürütebilmekle de doğru orantılı olacaktır. Ortak kampanyadan anlaşılması gereken, ortak vaatler, sloganlar, görseller, renkler ve müziklerden oluşan tek bir kampanyanın tüm ittifak partilerince koordine biçimde yürütülmesidir. Böylece, çok partili ittifakın iktidara gelince bir arada hareket edip edemeyeceği, uzun ömürlü olup olamayacağıyla ilgili seçmen çekinceleri minimize edilmiş olur. Bu önemlidir çünkü seçmenler, ittifakların çok parçalılığını kafa karıştırıcı da bulabilmektedir. Örneğin bir parti geleneksel cinsiyet rollerini savunurken diğerinin cinsiyet eşitliğini savunması, bir parti ekonomik krizden ancak serbest piyasa ekonomisiyle çıkılabileceğini savunurken diğerinin kamusallaşmadan, sektörel teşviklerden söz etmesi, seçimde kafa karışıklığı yaratacaktır. Ortak kampanyanın asgari müşteriye hitap edebilmesi gerekir ki bu da ittifakı zorlayan ideolojik yahut kimlik temelli konulardan uzak durup günlük hayata dair somut kazanımlara odaklanmayı gerektirir.

Nihayet, ittifakların başarısı, etrafında birleştikleri ortak adayın liderlik özelliklerine de bağlıdır. Karizmatik, yönetebilirliğini ispatlamış, her kesimden destek alarak seçmen tabanını genişletebilen, iletişim becerileri yüksek liderler şüphesiz her zaman avantajlıdır. Fakat ittifaklar söz konusu olduğunda bu avantaj daha da belirginleşmektedir. Güçlü liderler, çok parçalı ittifakları bir arada tutabilme, ittifak içinde zaman zaman ortaya çıkabilecek, ideolojik yahut kimliksel iç gerilimleri duygusal ve iletişimsel kabiliyetleriyle aşabilmektedir. Böyle bir lider söz konusu olduğunda, seçmen de kendini, ittifaktaki bazı partilere ya da parti genel başkanlarına mesafeli hissetse de, ittifak liderine duyduğu güven ve yakınlık hissiyle, bu tedirginliklerini aşp, ittifaka daha kolay destek verebilmektedir.

Dünyadan örnekler de, özellikle dominant partilerle rekabet etmeye çalışan parçalı muhalefetlerin ittifak kurarak başarı şanslarını önemli oranda artırabildiklerini, ama bu başarının yukarıda söz edilen şartlara bağlı olduğunu göstermektedir. Örneğin, Macaristan 2022 seçimlerinde altı partinin Başbakan Victor Orban’a karşı ittifak kurma kararı alması muhalif seçmene önemli bir şans sunmuştu. Fakat zayıf bir başbakan adayı belirlemek, muhalif enerjinin iç rekabete harcanarak israf olması,

Güçlü liderler, çok parçalı ittifakları bir arada tutabilme, ittifak içinde zaman zaman ortaya çıkabilecek, ideolojik yahut kimliksel iç gerilimleri duygusal ve iletişimsel kabiliyetleriyle aşabilmektedir.

seçmen iletişimi konusunda yapılan bazı kritik hatalar ve nihayet Orban'ın Ukrayna-Rusya savaşının Macaristan iç siyasetine etkilerini kendi lehine çevirme becerisi sonucunda muhalefet ittifakı başarısız olmuştu.

Malezya ise literature geçen en büyük başarı örneklerinden biri olarak ilgi çekmektedir. 60 yıllık Barisan Nasional iktidarını sona erdiren Pakatan Harapan'ın (PH) başarı sırrı şöyle özetlenebilir. Öncelikle, PH'nin en güçlü silahlarından biri, başbakan aday Mahathir Muhammed'di. 92 yaşında olmasına rağmen siyasette hala iddia sahibi bu eski bakan pek çok seçmen grubu tarafından güvenilir bulunuyordu. Muhalefet bir önceki ittifak denemesinde başarısız olmuştu ve bu kez risk almak istemiyordu. Mahathir doğru isimdi. Öte yandan seçmene sunulan tek isim de değildi ve diğer parti liderlerine uygun görülen bakanlıklar da Mahathir'in başbakan adaylığıyla birlikte seçmene duyurulmuştu. PH ekibi seçmenin karşısına hep el ele çıkmıştı. Ayrıca PH çok detaylı bir seçim bölgesi çalışması yapmış, dar bölge sistemiyle girilen seçimde, hangi bölgede kimin adayı güçlüyse diğer partiler onun lehine adaylarını geri çekmişti. Nihayet PH'nin en güçlü silahı kolay akılda kalır 10 somut vaatten oluşan ve billboardlardan, tişörtlere hemen yerde basılıp görünür kılınarak, medya dezavantajına rağmen seçmene ulaşan kampanya mesajlarıydı. Dört parti hemen her yerde birlik görüntüsü içinde bu 10 maddeyi anlattılar. PH seçilirse ilk 100 günde gerçekleştirilecek bu 10 hedef seçmen zihninde berraklaşana kadar kampanya hız kesmeden devam etti ve sonunda seçim zaferini getirdi.

Özetle diyebiliriz ki, ittifaklar kazanmak için yüzde 50+1 oy desteği gerektiren seçim sistemlerinde ve özellikle de dominant partilerle rekabet etmeye çalışan parçalı muhalefetlere oldukça önemli imkanlar sunmaktadır. Fakat yıllar boyu parçalanıp marjinalize edilmiş, ortak bir vizyon oluşturamamış ve uzun yıllar muhalefette kalmış olmanın bir sonucu olarak, soyut fikirleri somut eylemlere dönüştürme pratiğinden uzak kalmış partilerin etkili bir ittifak kurması kolay değildir. Başarıları ise tam da bunları gerçekleştirebilmelerine bağlıdır.

İttifaklar kazanmak için yüzde 50+1 oy desteği gerektiren seçim sistemlerinde ve özellikle de dominant partilerle rekabet etmeye çalışan parçalı muhalefetlere oldukça önemli imkanlar sunmaktadır.

4. İKTİDAR STRATEJİSİ VE KAMPANYASI

Cumhur İttifakı Şubat 2018 de AK Parti ve MHP arasında kuruldu. İttifakın lider partisi 2002’den beri iktidarda olan AK Parti idi. 2023 seçimlerine doğru seçim kazanmaya yönelik kaygılar sonucunda Cumhur İttifakı, BBP, YRP ve Hüda-Par’ı da bünyesine katarak büyüdü. İttifak genişlerken, Millet İttifakına benzer biçimde çok parçalı bir yapı kazanmış oldu.

Cumhur İttifakı, BBP, YRP ve Hüda-Par’ı da bünyesine katarak büyüdü. İttifak genişlerken, Millet İttifakına benzer biçimde çok parçalı bir yapı kazanmış oldu.

Öte yandan, Millet İttifakından farklı olarak, Cumhur İttifakı partilerinin ideolojik yakınlığı, yani, tümünün sağ-muhafazakâr bir dünya görüşünü paylaşıyor olmaları, bu ittifakı daha geniş bir ortak zemine oturtuyor. Ayrıca, ittifakın bir dominant parti ve birçok küçük partiden oluşan yapısı, ittifakın büyük ölçüde AK Parti yürüncesinde ilerlemesini ve gideceği istikametle ilgili pek fazla soru işareti doğurmamasını sağlıyor.

Buna rağmen son dönemde Cumhur İttifakı da bazı iç çatışmalar yaşadığının sinyallerini verdi. Yukarıda değinildiği gibi, bunlardan biri YRP’nin ittifaka katılma şartlarından biri olarak 6284’ün aile bütünlüğüne zarar veren maddelerinin ayıklanması isteği üzerine AK Parti’li kadın milletvekillerinin verdiği tepki ile ortaya çıktı. Bir diğer iç tansiyon ise Hüda-Par’ın Cumhur İttifakına katılımı sonucu MHP içinde oluşmuş, bu durum MHP içinde partinin kendi logo ve aday listesiyle seçime katılması yönündeki talepleri artırmıştı. Neticede YRP de MHP de Cumhur İttifakı içinde fakat kendi logo ve aday listeleriyle seçime girme kararlarını açıkladılar. Bu kararı farklı açılardan yorumlamak mümkün olsa da, en güvenli yorum, bu partilerin Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ve Cumhur İttifakının seçimleri kaybetme olasılığını pek de küçümsemiyor ve kendilerini kaybeden bir ittifak içinde en az zarar görecekları biçimde, yani AK Parti ile tümüyle de bütünlük olmayan bir pozisyonda konumlandırmak istemeleri gibi görünüyor.

Amaçlar

Cumhur İttifakının ve bilhassa İttifakın lider partisi AK Parti’nin temel amacı genel olarak Erdoğan’ı yeniden Cumhurbaşkanı seçtirmek ve milletvekili seçimlerinde

meclis sandalyelerinin çoğunluğunu Cumhur İttifakının almasını sağlamak şeklinde özetlenebilir. Bununla birlikte AK Parti dışındaki diğer Cumhur İttifakı partilerinin, yukarıda ifade edildiği gibi ikincil bir amaç güttüklerini düşünmek mümkün. Cumhur İttifakındaki küçük partiler, ülke genelindeki oy oranlarını görmeyi ve göstermeyi, ayrıca Cumhur İttifakı ile ilgili hayal kırıklığı yaratacak bir seçim sonucu durumunda AK Parti'den ayrılacak fakat ideolojik sebeplerle çok da uzağa gitmeyecek seçmene net bir adres sunmayı hedeflemiş görünüyorlar.

2023'te Cumhur İttifakının genel başarısını birkaç alandaki performansı belirleyecek. Bunların birincisi şüphesiz, 2018 sonrası yaşadığı oy kaybını durdurmak. Cumhur İttifakı Mayıs 2022'den sonra bu kaybı duraklatır ve Cumhur İttifakının yönünü yine yukarı çevirir gibi oldu. Şubat-Mart arası ise Cumhur İttifakı oyları yeniden bir duraklama sürecine girdi.¹⁰ Seçimlere doğru bir yandan seçim ekonomisi enstrümanlarını devreye sokmak, bir yandan aile kavramı çerçevesinde muhafazakâr kaygılara seslenmek, bir yandan da başta savunma sanayii olmak üzere bir takım büyük projelerle büyük gücün hala kendisinde olduğunu hatırlatmak suretiyle Cumhur İttifakı oy kaybını durdurmayı ve mümkünse geriye çevirmeyi hedefledi ve kısmen de başarılı oldu. Eğer Cumhur İttifakı oylarını bu seviyede muhafaza ederse, mecliste çoğunluğu alma ve başkanlık seçimlerini ikinci tura bıraktırma şansına ve nihayet meclis çoğunluğunu almış biçimde başkanlık seçimlerinin 2. turuna girerek de, bu son aşamada oylarını artırarak Erdoğan'ı başkan seçtirme şansına sahip.

Cumhur İttifakının hedefine ulaşmasının temel bir yolu, geri döndüremediği oyların 14 Mayıs'ta Millet İttifakına gitmesini önlemekten geçiyor. Bu da AK Parti ve MHP'den kopan oyların Memleket Partisi gibi üçüncü partilere gitmesini ya da bu seçmenlerin hiç oy kullanmamasını sağlamak anlamına geliyor. Buna paralel olarak bir diğer hedef de Millet İttifakına yakın olmakla birlikte, Millet İttifakına destek vermek konusunda tereddütleri olan seçmeni oy kullanmamak ya da üçüncü partilere yöneltmek olacaktır. Bu çerçevede, Cumhur İttifakı başta HDP ile ilişkiler ve Kürt meselesi gibi konular üzerinden tartışma başlatarak muhalefet içindeki tartışmaları artırmak, böylece Millet İttifakının dağılmasa bile yıpranarak seçmen kaybı yaşamasını hedefliyor gibi görünüyor.

Nihayet Cumhur İttifakının hedeflerinden biri de Millet İttifakının adayının belirlenmesinde etkili olmaktı. Millet İttifakının en popüler aday adaylarından biri olan Ekrem İmamoğlu'na 14 Aralık tarihinde mahkeme kararıyla gelen siyaset yasağının siyasi motivasyonlu olduğuna yönelik toplumda yaygın bir görüş mevcut.¹¹ Bu ka-

Cumhur İttifakının hedefine ulaşmasının temel bir yolu, geri döndüremediği oyların 14 Mayıs'ta Millet İttifakına gitmesini önlemekten geçiyor.

¹⁰ "Türkiye'nin Gündemi ve Risk Analizi," *PANORAMATR* 51, Mart 2023.

¹¹ "Türkiye'nin Nabzı," *Metropoll Araştırma*, Kasım 2022.

rarın onaylanması ihtimali İmamoğlu'nun Millet İttifakının ortak Cumhurbaşkanı adaylığına adaylığına gerektirdiğini savunanların elini şüphesiz zayıflattı ve adaylık tartışmaları 6 Mart itibarıyla Kemal Kılıçdaroğlu'nun adaylığıyla sonlandı. Ekrem İmamoğlu ise, Mansur Yavaş ve diğer Millet İttifakı partilerinin genel başkanlarıyla birlikte Cumhurbaşkanı yardımcısı adaylığı oldu. Şu noktada Millet İttifakı, Millet İttifakının Cumhurbaşkanı adaylığına belirleme konusunda kısmen başarılı olmuş görünüyor.

Enstrüman Seçimi

Cumhuriyet İttifakının yukarıda sayılan amaçlara ulaşmak için kullandığı belli başlı enstrümanlar, dış siyaset performansı, seçim ekonomisi, medya kontrolü ve duygusal siyaseti olarak özetlenebilir.

Dış siyasetten başlayacak olursak, Erdoğan'ın Ukrayna-Rusya savaşında sergilediği arabuluculuk rolü iç siyasette ekonomik kriz temelli yaşadığı destek kaybını bir nebze kompanse etti. Bilhassa Erdoğan'ın ön ayak olduğu Tahıl Koridoru Anlaşması hem bir prestij kaynağı oluyor hem de gıda fiyatlarının daha fazla artmasına engel olmayı vadeliyordu. Keza Erdoğan'ın Şangay İşbirliği Örgütü ile kurduğu yakınlık, Türkiye'nin NATO'dan yeterince fayda görüp görmediğini sorgulayan seçmene iyi geliyordu. Bu şekilde hayat pahalılığının yıpratıldığı seçmen-lider ilişkisi, liderin sağladığı uluslararası prestijle bir ölçüde yeniden toparlanıyordu.

Fakat pragmatik çıkarların seçmen davranışını belirlemedeki etkisini iyi bilen tüm popülist liderler gibi, Erdoğan da seçim ekonomisine tüm enstrümanları içinde özel önem atfetmeye devam etti. Şüphesiz, hatalı ekonomi politikaları ve neticede oluşan ekonomik kriz, hükümetin seçim ekonomisi enstrümanlarını kısıtlıyor. Öte yandan, Erdoğan mevcut kısıtlı kaynakları seçim kazanmaya yönelik kullanmaktan geri kalmıyor. Enflasyon üstü asgari ücret zammı, erken emeklilik (EYT), ucuz kredi gibi imkanlar sunmak, uzun vadede sürdürülebilirlikleri veya kamu yararına oldukları şüpheli de olsa, kısa vadede Erdoğan'a seçmen rızası alma olanağı sunuyor.

Şüphesiz Erdoğan'ın bir diğer siyasi enstrümanı da medya. Büyük medya kanallarının çoğunun iktidar kontrolünde olması Erdoğan'a kamuoyunu şekillendirmede önemli bir avantaj sağlıyor. Bilhassa dış siyaset ya da afetler gibi konularda medyanın toplumsal algıya etkisi büyük oluyor çünkü seçmenin bu konulardan doğrudan etkilenmediği takdirde, hükümete not vermesi zor oluyor. Nitekim, Erdoğan'ın Ukrayna-Rusya savaşındaki arabuluculuk rolü yahut Şangay İşbirliği Örgütü 22'nci Devlet Başkanları Zirvesi'nde sergilediği dünya lideri imajı medyadan büyük destek gördü. Yahut 2023 Maraş depremi sonrasında iktidar kontrolündeki pek çok medya

Cumhuriyet İttifakının yukarıda sayılan amaçlara ulaşmak için kullandığı belli başlı enstrümanlar, dış siyaset performansı, seçim ekonomisi, medya kontrolü ve duygusal siyaseti olarak özetlenebilir.

kanalı yaşanan kayıplardaki iktidar sorumluluğunu geri planda tutan, öte yandan konuyu kader, kahramanlık, mucize gibi kavramlarla çerçevelemek suretiyle afetzedelerin hayatta kalma şansını devlet dışı faktörlere bağlamaya çalışan yayınlar yaptılar. Sonuç olarak, özellikle gençler arasında sosyal medya kullanımının artmasıyla ana akım medya son zamanlarda gücünü bir nebze yitirse de 2023 seçimlerinde de medya kontrolünün iktidara güç sağladığını görmek mümkün.

Nihayet Cumhur İttifakı adayı Erdoğan'ın seneler boyu başarıyla kullandığı enstrümanlardan biri de duygu siyaseti ola geldi. Popülist liderler seçmendeki duyguya ana akım parti liderlerine göre daha ustalıkla dokunabilmeleriyle öne çıkıyorlar. Erdoğan da bu özelliklere sahip bir lider olarak bu becerisini kullanmaktan imtina etmiyor. Bilhassa, mevcut ekonomik krizin etkisiyle seçmenin pragmatik ihtiyaçlarına yeterince yanıt veremeyen Erdoğan, bu eksikliğini seçmende doğru duygulara dokunarak dengelemeye çalışıyor. Dış politikada oynadığı lider rolle seçmenin güç özlemine malzeme sunuyor veya depresyon sonrasında kader ve mucize söylemleriyle yaptığı gibi, seçmenin öfkelerini teslimiyete dönüştürüyor. Başörtüsü sorununun çözülmesiyle sönen kaygılar yerine, geleneksel ailenin bozulması gibi yeni kimliksel kaygılar gündeme getiriyor ve kaygılanan seçmenin hareketliliğini kaybediyor olmasından fayda görüyor. Aşağıdaki bölümlerde daha ayrıntılı ele alınacağı üzere, Erdoğan'ın siyasi söylemi sırtını büyük ölçüde duygu yönetimine yaslıyor.

Kampanya

20 yıllık bir iktidarın kampanyasının en büyük vaaadinin devamlılık ve istikrar olması beklenir. 20 yıl boyunca, muhalefetin de iktidara gelebilir ve yönetebilir olduğunu seçmen zihninden kısmen silmeyi başarmış, muhalefeti bir sisli yol olarak sunmayı başarmış bir iktidarın, seçmene kendini “bilindik ve güvenli yol” olarak sunmaktan fayda görmesi beklenir. Nitekim Cumhur İttifakının ana kampanya sloganı da “Doğru Adımlarla Yola Devam!” diyor.

Fakat bugün Cumhur İttifakı için bu “devamlılık” vaadi yeterince cazibe yaratamıyor. Bunun başlıca sebebi de 2018 sonrası bir türlü toparlayamadığı ve 2022’de dip yapan ekonomik performansı. Nitekim 2015 seçimlerinde “İstikrara Oy verin!” diyen AK Parti, 2018 seçiminde bu çağrının yetmeyeceğini ve bastırmaya başlayan krizi inkâr edemeyeceğini görerek, “Yaparsa Yine AK Parti Yapar” sloganını devreye sokmuştu. Bu slogan 2023 seçimlerinde de mitinglerde sık sık kullanılıyor. Bir yandan krizin “ev yapımı” değil, dış kaynaklı (pandemi, Rusya-Ukrayna krizi gibi) olduğu vurgulanırken, bir yandan da AK Parti'nin geçmiş başarıları ve yönetebilirliği ha-

Erdoğan'ın siyasi söylemi sırtını büyük ölçüde duygu yönetimine yaslıyor.

tırlatılıyor ve seçmen bugüne değil, geçmişe ve geleceğe bakmaya yönlendirilerek, birlikte yaptık ve yeniden birlikte yapacağız deniliyor.

Ekonomik krizin olumsuz etkilerini minimize etmeye çalışan Cumhuriyet İttifakı kampanyası bir yandan da savunma sanayiinde iddialı, mega projelerin mimarı, “asrın lideri” Erdoğan imajı ile bir güç performansı sergilemeye çalışıyor. Kampanya, bir yandan TOGG otomobili, TCG Anadolu SİHA gemisi gibi projelerle “Güçlü ve Büyük Türkiye” sloganının içini dolduruyor ve bu gün olmasa da yarın seçmenini yeniden güldürecek güç potansiyelini elinde bulundurduğu mesajını veriyor, bir yandan da Karadeniz gazını vatandaşa geçici süreyle parasız sunmak, kentsel dönüşüme gidecek hanelere kira yardımı yapmak gibi seçim ekonomisi enstrümanlarına kampanyada yer vererek, seçmeni krizden çekip çıkarabilecek en güçlü elin her şeye rağmen yine de AK Parti olduğu izlenimini uyandırmaya çalışıyor. Böylece, günlük hayata dair somut beklentileri yeterince karşılanmayan seçmenin, liderinin güç performansı ve ülkesinin milli başarılarıyla gururlanması ve bu şekilde harekete geçirilen olumlu duyguların tatmin edilmeyen pragmatik çıkarların bıraktığı olumsuz duyguları dengelemesi hedefleniyor.

AK Parti kampanyası
Erdoğan’ı sıradan
bir siyasi lider değil
bir aşk öznesi olarak
sunmaya devam
ediyor.

En nihayet Cumhuriyet İttifakının seçim kampanyasının 2023’te belki de en çok bel bağladığı unsurlardan biri de ittifakın Cumhurbaşkanı adayı Erdoğan’ın seçmenle arasındaki duygu bağıdır. Cumhuriyet İttifakı, yahut, AK Parti kampanyası Erdoğan’ı sıradan bir siyasi lider değil bir aşk öznesi olarak sunmaya devam ediyor. Bu aşk zaman içinde yorulsa da, son yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve onun yarattığı tatminsizlikle yıpransa da eski günler hatırlatılarak tazelenmeye çalışılıyor. “İlk günkü aşkla,” “bizimki bir aşk hikayesi” gibi mesajlar bir süredir bu amaca hizmet ediyorlardı. 2023 kampanyasında da “İnsan sevdasından vazgeçer mi?” mesajıyla, hayat pahalılığı yahut diğer gerekçelerin Erdoğan’dan vazgeçmek için yeterli olmayacağı vurgulanıyor. Bir başka deyişle, bir yandan pragmatik ihtiyaçları bir yandansa Erdoğan’a ve davasına duyduğu yakınlık arasında kalan seçmen romantik bir tercih yapmaya davet ediliyor. Buna paralel olarak kampanya boyunca Erdoğan ve kurmayları aile kavramının yıkılma riskiyle karşı karşıya olduğundan ve bilhassa “LGBT tehdidinden” bahsediyor ve böylece (bilhassa başörtüsü sorunun çözülmesinin ardından) muhafazakâr seçimde sönmeye yüz tutan kimliksel kaygıları yeniden harekete geçirerek, her türlü ekonomik soruna rağmen oyunu AK Parti’de tutması için yeni gerekçeler sunuyor. Neticede Cumhuriyet İttifakı kampanyası, seçimde şuna benzer bir fikir oluşturmak ister görünür: Erdoğan’a oy vereceğim, çünkü onu seviyorum. Az da kazansam, hatta aç da olsam ona oy veririm. Çünkü Erdoğan’ı sevmek, yalnız onun şahsını değil, temsil ettiği milli-muhafazakâr değerleri de sevmektir. “İnsan sevdasından vazgeçer mi?” mesajında sözü geçen “sevda” Erdoğan’a olduğu kadar “davaya” yöneliktir. Dava ise, şüphesiz, materyalist çıkarların üstündedir.

2023 seçimlerinde Cumhur İttifakı negatif kampanyalardan da yüksek düzeyde istifade ediyor. Özellikle CHP'nin HDP ile, HDP'nin de PKK ile ilişkisi üzerinden yapılan sert kampanyalarla Millet İttifakını yıpratmak hedeflenmiş görünüyor. Bu şekilde öncelikle, Millet İttifakının HDP bağlantısı ihtimalinden rahatsız olan İYİ Parti seçmeninin Millet İttifakı dışındaki partilere yönelmesi bekleniyor. Ayrıca, seçmenini kaybetme riskiyle karşılaşan İYİ Parti'nin Millet İttifakı partileriyle arasına mesafe koyma mecburiyeti hissetmesi, böylece İYİ Parti'nin ikircikli bir tavra itilmesi ve neticede Millet İttifakı içinde oluşacak bu tür bir gerilimden rahatsız olacak bazı seçmen gruplarının da üçüncü partilere yönelmesi bu negatif kampanyaların hedeflerinden gibi görünüyor.

Seçimlere haftalar kala, Cumhur İttifakı negatif kampanyanın dozunu da artırarak yalnız muhalefet partilerini değil, doğrudan muhalif seçmeni ötekileştirme hatta kriminalize etme seviyesine getirmiş bulunuyor. Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın "Seçim günü sonunda ya şampanya patlatıp kutlayanlar, ya temiz alnını şükür için secdeye koyup Rabb'ine hamdedenler olacak." şeklindeki ifadeleri¹² yahut İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun 14 Mayıs seçimlerini ve muhalefetin Erdoğan'ı devirme motivasyonunu "bir siyasi darbe girişimi" olarak tanımlaması,¹³ Cumhur İttifakı kampanyasının sertleşme seviyesini göstermekte.

Seçim yaklaşırken, Cumhur İttifakı kampanyasında gençlere yönelik ilginin de arttığını görüyoruz. Bu da elbette tesadüfi değil. Seçim tarihi yaklaştıkça kararsızların sayısı bir nebze azalsa da anketler hala %10'un altına düşmeyen bir kararsız oranı gösteriyor.¹⁴ Bu kararsızların da büyük ölçüde gençlerden oluştuğunu, ideolojik katlılıkları düşük, değişim beklentileri yüksek, hem seküler hem milliyetçi duyarlılıkları averaj üstü seyreden bir grup olduğunu biliyoruz. Cumhur İttifakı, değişimi değil, devamlılığı temsil eden çizgisiyle ve dini-muhafazakar söylemiyle bu kesime ulaşmakta güçlük çekiyor. Gençler daha ağırlıklı olarak muhalefete yöneliyor. Yine de gerek Erdoğan gerek Cumhur İttifakı kurmayları ve destekçilerinin son dönemde gençlere yönelik artan hitaplarında, genç seçmenin en azından bir kısmını, değişimci ve seküler duyarlılıklarına değil ama, milliyetçi duyarlılıklarına dokunarak onları çekme çabası görüyoruz. Erdoğan'ın Akkuyu nükleer santralının açılışıyla ilgili açıklamasını doğrudan gençlere hitaben gerçekleştirilmesi ve bu açıklamada yerli enerji kaynakla-

Cumhur İttifakı negatif kampanyanın dozunu da artırarak yalnız muhalefet partilerini değil, doğrudan muhalif seçmeni ötekileştirme hatta kriminalize etme seviyesine getirmiş bulunuyor.

12 "Adalet Bakanı Bozdağ halkı şampanyayla böldüğü sözlerini savundu," *Cumhuriyet*, 29 Nisan, 2023, <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/adalet-bakani-bekir-boz,dag-halki-sampanyayla-boldugu-sozlerini-savundu-bizim-soyledigimizde-ne-var-2076312>.

13 "14 Mayıs seçimine 'darbe girişimi' diyen Soylu'ya muhalefetten tepki," *Cumhuriyet*, 28 Nisan, 2023, <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/14-mayis-secimine-darbe-girisimi-diyen-suleyman-soyluya-muhalefetten-tepki-derhal-istifa-etmeli-2076194>

14 "Türkiye'nin Gündemi ve Risk Analizi," *PANORAMATR* 51, Nisan 2023; "Oy Eğilimleri Araştırması," *TEAM* Nisan 2023.

rının önemine yaptığı vurgu, Baykar Holding adına konuşan Haluk ve Selçuk Bayraktar gibi isimlerin Kılıçdaroğlu'nun gençlere vadettiği uzay çalışmaları merkezinin “yabancılara teslim edileceği” ile ilgili mesajı hem gençlere yönelik artan ilgiyi hem de gençlere özellikle milliyetçi değerler üzerinden erişme stratejisini ortaya koyuyor.

Dış siyasete gelince, Erdoğan yılbaşından önce bir yandan Ukrayna-Rusya krizi çerçevesinde oynadığı arabuluculuk ve bilhassa Tahıl Koridoru Anlaşmasının imzalanmasındaki rolüyle, diğer yandan Şanghay İşbirliği Örgütü ile diyalogu ve Batı kadar Batı dışı dünya ile de konuşabilirliğini öne çıkaran performansıya, iç siyasetteki başarısızlıklarını dış siyaset ile dengelemeye çalışır gibi bir izlenim veriyordu. Fakat yılbaşından sonra bir yandan Millet İttifakı adayının belirlenmesi ve kampanyaya hız vermesi ve bir yandan depremin de etkisiyle değişen gündem sonunda Cumhuriyet İttifakının ajandasında dış siyaset geriye düştü. Öte yandan, ekonomik kriz sebepli finansal kaynak ihtiyacının artması da Erdoğan'ı bilhassa Ortadoğu'da geçmiş yıllarda sergilediği ilkesellik iddiasından daha pragmatik bir pozisyona itti, ki bu da iddialı dış siyaset performansının sönmesinde ve bu performansı iç siyasette popülariteye devşirmesinin zorlaşmasında rol oynadı. Nihayet, Yunanistan ve İsrail gibi ülkelerle sürdürülen kontrollü gerilim de deprem sonrasında bu ülkelerle yaşanan dayanışma sonucunda yumuşadı ve söz konusu gerilimlerin bir milliyetçi kampanya malzemesi haline getirilmesini zorlaştırdı.

Cumhuriyet İttifakının avantajlarının başında seçime Erdoğan gibi seçmen nezdinde geniş kredisi olan bir isimle gidiyor olmak geliyor.

Avantajlar

Cumhuriyet İttifakının avantajlarının başında seçime Erdoğan gibi seçmen nezdinde geniş kredisi olan bir isimle gidiyor olmak geliyor. Erdoğan seçmenle kuvvetli bir gönül bağına sahip ve buradan gelen gücü, diğer eksikliklerini gizliyor. Seçmen, duygusal olarak yakınlık duyduğu ismin pek çok kusurunu görmezden geliyor ya da tolere ediyor.

Cumhuriyet İttifakının seçim yarışında bir diğer büyük avantajı ise iktidar olmak. Biliyoruz ki, yeniden seçime giren bir iktidar partisi veya lideri muhalefete göre hemen hemen her zaman avantajlıdır. Erdoğan da son yirmi yıldır arka arkaya seçim kazanmış ve iktidarını korumuş bir isim olarak hiç iktidar olmamış Kılıçdaroğlu'na göre çok büyük avantajlarla yarışıyor. Yönetebilirliğini ispatlamış ve seçmen için “bilindik yol” haline gelmiş olması bu avantajların en önemlilerinden.

Bunlara ek olarak, iktidar partisi önemli bir kampanya avantajına da sahip, çünkü iktidarda olmak sürekli bir kampanya halinde olmak demektir. İktidarın yaptığı tüm açılışlar, uluslararası ziyaretler, dağıttığı tüm yardımlar, asgari ücrete, emekli maaşlarına yaptığı zamlar birer kampanya enstrümanıdır. İktidar bir seçimi kazandığının ertesi günü, bir sonraki seçimin kampanyasına başlamış demektir. Bu yüzden Cumhuriyet İttifakının 20

senedir kampanya yapıyor olduğunu ve bu avantajın, Millet İttifakının kampanyasının başlamakta geciktiği her gün daha da belirleyici hale geldiğini görmek gerekir.

İktidar partisi olmak, kampanya süresince devletin maddi kaynaklarından da daha fazla faydalanmak anlamına geliyor. Hele bu konuda yasal denetimlerin de kuvvetli olmadığı Türkiye gibi bir ülkede, belediye otobüsleriyle seçim mitinglerine seçmenleri taşımak, devlet kurumlarına ait kaynakları seçmene hediye olarak dağıtmak gibi uygulamalar rutin oluyor. Nitekim bu konu, 2023 seçimlerinde de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı ve AK Parti milletvekili adayları olan Derya Yanık'ın seçim kampanyası otobüsünde görüntülenen AFAD ihtiyaç kutuları üzerine gündem oldu.

Cumhur İttifakının, kontrolü altında olan ana akım medyayı kampanya süresince kamuoyunu etkilemek için kullanabilmesi de şüphesiz avantajlı olduğu konular içinde sayılmalı. İktidar kontrolündeki medya kanallarında iktidar ve muhalefet partileri eşit ve adil bir görünürlüğe sahip değildir. İktidar aktörlerine daha geniş zaman ayrılır, bu isimler ve politikaları seçmene çok daha “iyi” bir ışık altında sunulur. Diğer yandan, muhalif aktörlerin söylemlerine çok az yer verilir ya da hiç verilmezken muhalif aktörlere yönelik iktidar eleştirileri bu kanallarda kendine geniş yer bulur. Şeffaf ve adil bir medyanın demokratik seçimlerin, yani partiler arası adil bir rekabetin olmazsa olmazı olduğu bilgisiyse, diyebiliriz ki Cumhur İttifakının medya üzerindeki kontrolü yarışa avantajlı girmesini sağlayan başlıca faktörlerdendir.

Fakat şüphesiz, Türkiye gibi hibrit bir siyasi sisteme sahip bir ülkede iktidar olmanın seçim yarışında sağladığı en büyük avantaj, yarış kurallarını doğrudan manipüle edebilme imkanıdır. Cumhur İttifakı 2022’de seçim yasasını değiştirdi ve muhalefet ittifakını bir hamleyle güçsüzleştirdi. Yukarıdaki bölümlerde açıklandığı üzere, “ittifaklı d’Hondt” sistemi diye tabir edilen 2018’deki seçim sistemi yerine 2022’de geri gelen “ittifaksız d’Hondt” sistemi küçük partilerin içinde buldukları ittifakın sandalye sayısını artırmalarını büyük ölçüde kısıtladı. Bu değişiklik, Cumhur İttifakının mevcut partiler içinde en büyük parti olan AK Parti’yi bünyesinde tutmaktan elde ettiği avantajı güçlendirdi. Sonuç olarak, Cumhur İttifakı seçim sisteminden ötürü meclis seçimlerinde önemli bir avantaja sahip ve başkanlık seçiminde kaybedecek olsa bile mecliste sandalye çoğunluğunu elinde tutma ihtimali azımsanamayacak kadar yüksek.

Ayrıca, hibrit yahut seçimli otoriter sistemler iktidarlara yarışçıları belirlemek gibi imkanlar da sunabiliyor. Muhalefetin en güçlü Cumhurbaşkanı adaylarından Ekrem İmamoğlu’na getirilen siyaset yasağının siyaseten motive edildiği ile ilgili toplumda

İktidar kontrolündeki medya kanallarında iktidar ve muhalefet partileri eşit ve adil bir görünürlüğe sahip değildir.

yaygın bir kanı olduğunu yukarıda ifade etmiştik.¹⁵ Bu çerçevede, İmamoğlu'nu başkanlık yarışında daha marjinal bir role itmek, Cumhuriyet İttifakını avantajlı konuma getiren koşullardan sayılabilir.

Nihayet, Cumhuriyet İttifakının sahip olduğu bir diğer avantaj, Millet İttifakına göre çok daha homojen bir yapı görüntüsü vermesi. Cumhuriyet İttifakının içerdiği parti sayısı Millet İttifakından çok farklı değil. Ama bu partilerin tümü dindar-sağ bir dünya görüşünü temsil etmekte olduğundan ittifak olarak bir muhafazakâr konsolidasyon görüntüsü veriyorlar. Bu uyumlu görünüm de seçmene Cumhuriyet İttifakının seçim kazandığı takdirde ne yönde ilerleyeceği ile ilgili Millet İttifakına göre çok daha berrak bir tablo sunuyor.

Dezavantajlar

Cumhuriyet İttifakının dezavantajlarının başında 20 sene boyunca yıpranmış olması ve artık yeni bir vizyon sunamaması geliyor. Bugün artık kemik kitlesi olan dindar kesime vaad edeceği yeni bir hedef bulunmuyor. 2002'de kendisine özellikle gençler nezdinde yüksek popülarite kazandıran "sistem karşıtı" imajının 20 yıllık bir iktidar partisi olarak, en azından iç siyasette, bir karşılığı yok. Artık tek temel vaadi devamlılık ve istikrar olabilecekken, yaşanan ağır ekonomik kriz, Cumhuriyet İttifakının istikrar vaad ettiği iddiasına da gölge düşürüyor.

Gerçekten de Cumhuriyet İttifakının yıpranmışlığından gelen dezavantajın en net izlendiği alan ekonomi oldu. Ekonomik kriz Cumhuriyet İttifakının yumuşak karnını teşkil ediyor. Averaj seçmenin günlük hayatını doğrudan etkileyen ekonomik konulardaki başarısızlığı, Cumhuriyet İttifakı için, demokratik gerileme, liberal hak ve hürriyetlerin erimesi, adalet kurumuna duyulan güvenin azalması, geçen yılki orman yangınları yahut Maraş depremi sonrası yetersiz performansı gibi zaatlardan çok daha maliyetli oldu. Cumhuriyet İttifakı, "yaparsak yine biz yaparız" dese de ekonomik memnuniyetsizlik iktidar seçmeninin en azından bir kısmını bu kez muhalefete şans verme konusunda cesaretlendiriyor.

Neticede, Cumhuriyet İttifakına destek veren kesim bugün sayısal olarak bu ittifaka destek vermeyenlerin altında. Bu durum, sayısal çoğunluk kadar 1. parti avantajıyla da şekillenecek olan meclis seçimleri için daha az risk yaratsa da başkanlık seçimlerinde Cumhuriyet İttifakının şansını düşürüyor. Cumhuriyet İttifakı, muhalefet oylarını bölemez, kararsız muhalifleri 3. partilere veya oy vermeme seçeneğine yönlendiremez ise başkanlık seçimini kazanacak sayısal üstünlüğe ulaşmakta zorlanacak.

Cumhuriyet İttifakının dezavantajlarının başında 20 sene boyunca yıpranmış olması ve artık yeni bir vizyon sunamaması geliyor.

15 Metropoll'un *Türkiye'nin Nabızı* Kasım 2022 araştırması'na göre katılımcıların en büyük kısmı (44.6%) İmamoğlu davasının siyasi bir dava olduğunu düşünüyor.

5. MUHALEFET STRATEJİSİ VE KAMPANYASI

2018’de CHP, İYİ Parti, SP ve DP arasında kurulan Millet İttifakının ilk büyük hedefi 2019 yerel seçimlerinde güç birliği yaparak muhalif adaylara iktidar kontrolünde olan belediye başkanlıklarını kazandırmak olmuştur. Nitekim ittifak başarılı oldu ve 25 yıldır iktidar kontrolünde olan İstanbul ve Ankara’nın yanı sıra Adana, Antalya, Kırşehir, Artvin, Bilecik gibi illerde de muhalefet adayları belediye başkanlığını kazandı.

Daha sonra DEVA ve GP’nin katılımıyla altı parti, Şubat 2022’de “6’lı masa” yı kurdular. Bu birlikteliğin öncelikli amaçlarından biri ortak bir Cumhurbaşkanı adayı etrafında birleşerek ve meclis seçimlerinde de iş birliği yaparak 2023 genel seçimlerinde zafer kazanmaktı. Fakat 6’lı masa sadece bir seçim ittifakı da olmayacaktı. İlk hedefe yani seçim zaferine ulaştıktan sonra, Türkiye’yi siyasi ve ekonomik anlamda rehabilite etmek, bunun için de öncelikle 2017 sonrası benimsenen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini terk etmek ve parlamenter demokrasiye geçiş yapmak hedefleniyordu. Yani 2022 itibarıyla Millet İttifakı bir seçim ittifakından bir siyasi ittifaka dönüşmüştü.

6’lı masa, kutuplaşmış Türkiye siyasetinde bir araya gelmesi zor görünen dindar ve seküler dünya görüşlerini olduğu gibi sol-sağ spektrumunun da farklı taraflarına düşen partileri bir araya getirmek gibi iddialı bir göreve soyunmuştu. Bu çerçevede, 6’lı masanın temel bir amacı bu çok parçalı ve çok sesli ittifakın asgari müşteregini oluşturmaktı. Nitekim 6’lı masa kurulduğu tarihten sonraki yaklaşık bir yıllık süre boyunca bir dizi toplantı düzenleyerek, ortak hedef ve prensipler çevresinde bir mutabakat zemini oluşturmaya çalıştı. Nihayet 30 Ocak 2023 tarihinde 6’lı masa bir yıllık çalışmasının ürünü olan ortak politikalar mutabakat metnini açıkladı. 2000’den fazla maddeden oluşan bu mutabakat metninin temel amaçları parlamenter sisteme yeniden dönmekle başlayarak Türkiye’deki son on yıldır artan ama 2018 sonrası resmîyet kazanan otokratik siyasi dönüşümü durdurmak ve yeniden demokratik-

2018’de CHP, İYİ Parti, SP ve DP arasında kurulan Millet İttifakının ilk büyük hedefi 2019 yerel seçimlerinde güç birliği yaparak muhalif adaylara iktidar kontrolünde olan belediye başkanlıklarını kazandırmak olmuştur.

leşmekti.¹⁶ Mutabakat metnine göre, çoğulcu bir demokrasi anlayışı benimsenecek, hiçbir siyasi grup ötekileştirilmeyecek, siyasi ve hukuki reformlarla adalet yeniden tesis edilecek, liyakat sistemi kurulacak ve ekonomik rehabilitasyon sağlanacaktı.

6'lı masanın ikinci hedefi ortak bir Cumhurbaşkanı adayı belirlemektir. Masanın belki de en zorlandığı alan bu oldu. 6'lı masa adaylık konusunu takviminde en sonlara almıştı ve kamuoyundan gelen tüm baskılara rağmen 2023 Mart'ına kadar adaylık konusunu görüşmeyi ve bir karara bağlamayı erteledi. Kemal Kılıçdaroğlu'nun adaylık talebi ve 6'lı masanın küçük partilerinin bu talebe bir itirazları olmadığı da, İYİ Parti lideri Meral Akşener'in İstanbul ve Ankara'nın popüler belediye başkanları Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş'ı tercih ettiği de dışarıya yansıyor ama kamuoyu bu ayrışmanın sonucunu kestiremiyordu. Nihayet 3-6 Mart arası adaylık konusu masanın gündemine geldi ve aylar süren gerilim masada ciddi bir sarsıntıyla dışarıya yansıdı. Kemal Kılıçdaroğlu'nun adaylığı masaya getirildi, Akşener itirazlarında sonuç alamadı ve masadan kalktı. Akşener, ancak yoğun bir diplomatik çaba ve Kılıçdaroğlu'nun Cumhurbaşkanı adaylığının yanı sıra, İmamoğlu ve Yavaş'ın icracı Cumhurbaşkanı yardımcısı adayı olarak ilan edilmeleri şartıyla masaya geri dönmeye razı oldu. Son kertede, diğer parti liderleri de bu konudaki talepleri üzerine Cumhurbaşkanı yardımcısı adayı olarak ilan edildiler. Neticede 6 Mart akşamı yıpratıcı bir sürecin sonunda ortak aday konusunda tarafları kısmen de olsa tatmin eden bir uzlaşma sağlanmış oldu. Millet İttifakı yeniden konsolide olmuştu ve seçim hazırlıkları artık başlayabilirdi.

Millet İttifakının ajandasında artık genel seçimler için ortak liste çalışmaları ve başkanlık ve genel seçim için kampanya çalışmaları vardı. 14 Nisan itibarıyla CHP ve İYİ Parti 14 ilde fermuar usulü ortak liste oluşturdular. DEVA, GP, SP ve DP ise adaylarını CHP listesinden gösterme kararı aldılar.

Son düzlükte Millet İttifakının performansını artık büyük ölçüde kampanyasının başarısı belirleyecek gibi görünüyor. Seçimlere birkaç hafta kalana kadar ittifakın ortak bir kampanya yürütmektense daha çok partiler bazında ayrı kampanyalar ve mitingler gerçekleştirdikleri görüldü. Bu durum ideal olmasa da partilerin kampanya çerçeveleri ekonomik ve demokratik iyileşmeyi öne çıkararak birbiriyle uyumlu bir çizgide ilerledi. Kampanya vaatleri, emeklilere bayram ikramiyesi ve okullarda parasız yemek gibi birkaç tanesi dışında yeterince somut ve görünür kılınmadı ve hangi vadede gerçekleştirilebilecekleri konusunda belirsizlikler devam etti. Fakat, "Sana söz yine baharlar gelecek!" ana mesajının vurguladığı gibi kampanyanın ge-

Millet İttifakının performansını artık büyük ölçüde kampanyasının başarısı belirleyecek gibi görünüyor.

nel olarak pozitif bir içerik taşıdığı, yani iktidar eleştirisinden öte umut aşlamayı hedeflediği görülüyor. Seçime yaklaşırken, kampanyada somut vaatlerin artması ve daha görünür kılınması ve ittifak partileri arası birlik ve koordinasyonun (ortak miting, ortak reklamlar, ortak sloganlar gibi) artması kampanya başarısını artıracaktır.

Amaçlar

Bugün Millet İttifakının temel amacı, parçalanmış, zayıflatılmış, merkezden uzaklara itilip marjinalleştirilmiş muhalefeti bir araya getirerek mevcut asimetrik rekabet ortamına rağmen iktidarı seçimle değiştirebilme imkanı yakalayabilmektir. Nitekim, seçimli otoriter rejimler veya dominant parti rejimlerinde bu şekilde güç birliği yapmak en rasyonel muhalefet stratejisi olarak öne çıkmaktadır.

Kuruluşundan beri partiler arası uzlaşısı sağlamak Millet İttifakı için öncelikli bir amaçtı. Bunun için partilerin diğer partilerce kabul görmesi zor hedeflerini ertele-yip, kolay uzlaşılabilir hedeflerine odaklanmaları gerekliydi. Bu çerçevede Millet İttifakı kimlik ve ideoloji gibi ittifakı bölen konulardan uzaklaşıp ekonomik iyileşme, demokrasi ve adalet konusunda gerçekleşen tahribatı telafi etme gibi ortak amaçları öne çıkarmalıydı ve öyle de yaptı.

Elbette partilerin anlaşması ve bir ittifak kurarak bir araya gelmesi, seçmenlerinin de bu birliğe onay vereceği anlamına gelmeyebilir. Altı parti seçmeninin oyunun seçim günü minimum fireyle ittifaka taşınması ittifakın temel amaçlarından biridir. Bunun için yalnız parti liderlerinin değil, seçmen gruplarının da uzlaşmaya ikna edilmeleri gerekir. Liderlerinin ittifaka girmesi partilerin seçmenlerine yönelik güven verici bir sinyal olsa da, diğer parti liderlerinin de bu süreçte vereceği ılımlı ve kapsayıcı mesajlar ve ittifakın ortak mesajlarının asgari müşteriye hitap edebilmesi de uzlaşmayı artıracaktır. Millet İttifakı bu amacı benimsemiş görünüyor ve kimliksel ve ideolojik anlamda mümkün mertebe birleştirici bir dil kullanmaya özen gösteriyor.

Bu anlamda, Millet İttifakının ittifak partilerinin seçmenlerini bir araya getirebilmek dışında bir amacı da, ittifak dışında bulunan ve seçimlere Emek ve Özgürlük İttifakı içinde katılacak olan Yeşil Sol Parti'nin tabanını oluşturan Kürt seçmenin de ittifakın ortak adayı Kemal Kılıçdaroğlu'na oy verebilmesini sağlamaktır. Millet İttifakı hem Kürt seçmenin oyunu alabilmeli hem de milliyetçi duyarlılıkları yüksek seçmeni bünyesinde tutmalı, halihazırda İYİ Parti'ye teveccüh eden kendini milliyetçi-muhafazakar olarak tanımlayan seçmenlerin, Ata İttifakı ve onun Cumhurbaşkanı adayı Sinan Oğan'a yönelmesini, hatta daha sert bir tepkiyle, dönüp Cumhuriyet İttifakı adaylarına oy vermesini engellemelidir. Bu belki de Millet İttifakının erişilmesi en

Millet İttifakının temel amacı, parçalanmış, zayıflatılmış, merkezden uzaklara itilip marjinalleştirilmiş muhalefeti bir araya getirerek mevcut asimetrik rekabet ortamına rağmen iktidarı seçimle değiştirebilme imkanı yakalayabilmektir.

zor hedeflerinden biridir. Keza, iktidar kampanyasının da ana stratejilerinden birini muhalefet içinde Kürt ve Türk milliyetçi duyarlılıklara sahip seçmenlerin bir araya gelmesini önlemek teşkil etmektedir.

Ayrıca, Millet İttifakının tek amacı muhalif oyları birleştirmek değil, muhalefetin genel oy tabanını da genişletmek, yani iktidar seçmeninin bir kısmını iktidardan uzaklaştırmak ve mümkünse oyunu almaktır. Bu negatif ve pozitif kampanyaları bir arada kullanabilmeyi gerektirir. Negatif kampanyalar, yani iktidar eleştirileri içeren kampanyalar seçmenin iktidarla bağına çözebilir. Fakat burada muhalefetin, doğrudan Erdoğan'ı ve Erdoğan seçmenini hedef almamaya dikkat etmesi gerekmektedir. İktidar seçmeni negatif kampanyaların kendisini de kapsadığını düşünürse muhalefete yaklaşmak istemeyecektir. Büyük olasılıkla hala yakınlık duymaya devam ediyor olduğu Cumhurbaşkanı'na söylenen sert sözleri de, mevcut duygu bağından ötürü, kendisine söylenmiş gibi hissedebilmesi mümkündür. Oyu istenen seçmen hem bugünkü tercihleriyle hem geçmiş tercihleriyle birden kapsanmalı, geçmişte Erdoğan'ı yahut bir başka lideri desteklediği için suçlanmış hissetmemelidir. Muhalefet ittifakının amacına ulaşması, çeşitli sebeplerden ötürü iktidardan memnuniyetsiz olan seçmene kendi kendisiyle çelişmiş yahut mahallesini tümüyle terk etmiş olduğu duygusunu yaşatmadan yeni bir adres sunabilmesiyle bağlantılı olacaktır. İktidar seçmeninden uzaklaşan seçmenin otomatik olarak muhalefete gideceği varsayılmayacağından, muhalefetin bu seçmeni kendine oy vermeye ikna etmek için pozitif, yani umut ve coşku verici kampanyalara ihtiyacı olacaktır.

Nihayet 6'lı masa, yahut Millet İttifakının amaçlarından biri olası bir seçim zaferi sonrasında planlamak ve bu planlama çerçevesinde aralarındaki güç ve sorumluluk paylaşımını dizayn etmektir. Seçim sonrasına dair mümkün merteye net bir görev paylaşımı, hem seçmene ittifakın çok parçalılığına rağmen kararlı bir biçimde ilerleyeceği ve ilerlediği duygusunu verecek, hem de seçimden sonra ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıkları minimize edecektir. Biliyoruz ki Türkiye gibi hibrit rejimlerde dominant partiye karşı seçim zaferi kazanmak kadar, böyle bir zafer sonrası elde edilen iktidarı korumak da zordur. Dominant partiler bir şekilde seçim kaybedecek olsalar bile, ilk fırsatta geri dönmekte mahirdirler. Bu fırsatlar da en çok yeni iktidarın bocaladığı, kararsızlık ve anlaşmazlığa düştüğü anlarda ortaya çıkar. Nitekim Millet İttifakının da seçim sonrasına dair yol haritası ve partiler arası görev paylaşımı konusunu öncelikli amaç edindiğini söylemek mümkündür. Millet İttifakının kurulduğu Şubat 2022 tarihinden Kemal Kılıçdaroğlu'nun adaylığının görüşüldüğü Mart 2023'e kadarki süreyi bu amaca ayırmış olması bu konuya verdikleri önemin, ortak aday, ortak liste ve ortak kampanya çalışmalarının dahi ötesine geçtiğini düşündürmekte-

Millet İttifakının tek amacı muhalif oyları birleştirmek değil, muhalefetin genel oy tabanını da genişletmek, yani iktidar seçmeninin bir kısmını iktidardan uzaklaştırmak ve mümkünse oyunu almaktır.

dir. Ne var ki, bunca mesai sonunda daha net bir görev dağılım tablosunun, örneğin bir bakanlar kurulu şemasının ortaya çıkmamış olması, bu konuda mesafe almanın kolay olmadığını göstermektedir. Bu durum ise hem seçmene yansımakta ve Millet İttifakının seçim kazanması ihtimalini düşürmekte, hem de olası bir galibiyet sonrası kurulacak Millet İttifakı hükümeti için bazı kırılmalıklar yaratmaktadır.

Enstrüman Seçimi

AK Parti gibi dominant bir iktidar partisine karşı rekabet eden muhalefet, mevcut olan en güçlü enstrümanı, yani ittifak stratejisini devreye sokmayı başardı. Muhalefet partilerinin öncelikle bir seçim ittifakı olarak devreye soktuğu bu enstrüman, 2023 seçimleri çerçevesinde hem genişledi hem de siyasi bir ittifaka evrildi ve seçim sonrası ekonomik ve demokratik normalleşme hedefinde birleşti. Millet İttifakı, bu ortak hedefleri Ocak sonunda bir yıllık çalışmalarının sonucu olan mutabakat metniyle kamuoyuna duyurdu. Millet İttifakı, yukarıda belirtildiği gibi, iç rekabetle test edilen bir süreç sonunda 6 Mart'ta CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nu ortak Cumhurbaşkanı adayı olarak belirledi. Ayrıca CHP'nin popüler İstanbul ve Ankara belediye başkanları Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş'ın isimleri de, diğer 5 parti lideri gibi, Cumhurbaşkanı yardımcısı adayı olarak açıklandı. Böylece güçlü isimler arası bir tercih yapmak yerine birden çok güçlü isimden birden yararlanmanın da yolu bulunmuş oldu.

Millet İttifakının devreye soktuğu enstrümanlar arasında milletvekili seçimlerinde iş birliği yapma kararı da vardı. Nisan ayında CHP ve İYİ Parti'nin 14 ilde ortak liste ile seçime gireceği, DEVA, GP, SP ve DP'nin tüm illerde CHP listesinden seçime gireceği açıklandı. Ayrıca enformel bir diyalog ile Emek ve Özgürlük İttifakı'nın lider partisi YSP'nin de desteği istendi. Neticede 28 Nisan tarihinde HDP eş genel başkanı Pervin Buldan seçmenlerine bir oy HDP adına yarışan YSP'ye verirken, bir oy da Millet İttifakının Cumhurbaşkanı adayı Kemal Kılıçdaroğlu'na verme çağrısı yaptı.

Millet İttifakı, Kılıçdaroğlu'nun adaylığının ilan edilmesine tepki veren genç muhalif seçmeni kendine çekip hızlı bir yükseliş yakalayan Memleket Partisi genel başkanı Muharrem İnce'yle de görüştü. Amaç, Muharrem İnce'nin Cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylığını geri çekmesi ve meclis seçiminde de Millet İttifakı ile işbirliği yapması idi. Ne var ki, bu girişimden bir sonuç alınamadı. Memleket Partisi oyları zamanla düşüş gösterse de, bu seçmen grubu tümüyle Millet İttifakına dönmek yerine Millet İttifakı dışı muhalif aktörler arasında gezinmeye devam ediyor. ATA ittifakı içinde bulunan Zafer Partisi şimdilik bu tepki oylarının uğradığı temel adreslerden. Seçim günü bu hareketli seçmen grubunun son durağı neresi olacak göreceğiz.

Millet İttifakının devreye soktuğu enstrümanlar arasında milletvekili seçimlerinde iş birliği yapma kararı da vardı.

Kampanya

Kemal Kılıçdaroğlu Millet İttifakı'nın ortak Cumhurbaşkanı adayı olarak ilan edildiği 6 Mart tarihinden itibaren, "Sana söz yine baharlar gelecek" sloganıyla kampanyasını başlattı. Olumlu yarınlara vurgu yapan bu pozitif kampanya başlarda biraz soyut kalıyor, seçmene "sana söz" dense de bu sözlerin ne olduğu muğlak kalıyordu. Nisan ayından itibaren Kılıçdaroğlu bu vaatleri somutlaştırmaya başladı. "İlk 100 gün vaatleri" şeklinde bir çerçeveye kampanyasına hız vermeye ve netlik kazandırmaya çalıştı.

Kılıçdaroğlu kampanyasının ana çerçevesini günlük hayata dair ekonomik sorunlar oluşturuyor. Özellikle yoksullukla mücadeleye dair vaatler kampanyada ön planda. Devlet okullarında çocuklara parasız yemek imkânı sağlanması, emeklilere bayram ikramiyesi verilmesi, gençlerin ilk arabasında ÖTV indirimi uygulaması, ya da yoksul ailelere cumhuriyet altını verilmesi gibi ekonomik vaatler Kılıçdaroğlu kampanyasında göze çarpıyor. Bunlar, Kılıçdaroğlu'nun 2023 kampanyasını, geçmişte daha çok siyaseten doğruluk, cumhuriyet değerleri ve laiklik gibi kavramları merkeze alan CHP kampanyalarından net olarak ayırıyor.

Kılıçdaroğlu kampanyasının ana çerçevesini günlük hayata dair ekonomik sorunlar oluşturuyor.

Kılıçdaroğlu kampanyasında geçmişten bugüne bir nebze devamlılık gösteren konuların başında ise yolsuzlukla mücadelenin geldiğini söyleyebiliriz. Kılıçdaroğlu, AK Parti döneminde bir takım yolsuzluğa bulaşmış isimlerin kamu zararına edindikleri ve yurt dışına kaçırdıkları iddia edilen 418 milyar doları geri getireceğini, hatta vaat ettiği ücretsiz hizmetleri bu şekilde finanse edeceğini belirtiyor. Geçmiş kampanyalarındaki gibi yolsuzlukla mücadeleyi öne çıkaran Kılıçdaroğlu bu kez farklı olarak olaya sadece cezai bir konu olarak bakmıyor, suçluları yakalayıp cezalandırmaktan öte, yolsuzluktan elde edilen gelirin seçmene aktarılacağını, yani yolsuzlukla mücadelenin seçmene faydasını vurguluyor. Bir başka deyişle Kılıçdaroğlu kampanyası "yoksullukla mücadele" ve "yolsuzlukla mücadele" hedeflerini birbirine bağlıyor ki bu da yolsuzluk karşıtı kampanyalara seçmen desteğini artırabilecek bir nüans oluşturuyor.

Öte yandan bu söylemin bir riski de var. Kimi ekonomik vaatlerin yerine getirilmesi yolsuzlukla mücadelenin başarılı olması şartına bağlandığında, bu durum seçmende "bu mücadele başarılı olmazsa bana verilen sözler de tutulamayacak" şeklinde bir algıya yol açabilir. Bu yüzden yolsuzluk konusunun ekonomik eşitsizliklere sebep olarak çerçevelenmesi doğru olsa da, yolsuzlukla mücadelenin kampanya vaatlerinin gerçekleştirme şansına doğrudan bağlanması kampanyanın etkinliğini sınırlandırabilir.

Millet İttifakı kampanyasında vurgu yapılan bir diğer unsuru da ortak akıl olgusu oluşturuyor. Kampanya bir lideri öne çıkarmaktan öte, birliğin gücüne vurgu yapı-

yor. İttifak'ın ortaya çıkış motivasyonu olan parlamenter demokrasiye geçiş vaadiyle de uyumlu olarak çok seslilik ve uzlaşma mesajları kampanyada öne çıkıyor.

Millet İttifakı kampanyasında önemli yer kaplayan çok seslilik vurgusu bilhassa Kılıçdaroğlu tarafından helalleşme, Kürtler ve Aleviler ile ilgili mesajlar ile somutlaştırıldı. Kılıçdaroğlu'nun henüz daha adaylığı açıklanmamışken ortaya koyduğu "helalleşme" söylemi, dindar seçmene geçmişteki katı laiklik anlayışının geride kaldığı ve laiklik-dindarlık ayrımının bundan böyle ne CHP içinde ne Millet İttifakı hükümetinde yeri olmayacağı konusunda garanti vermeye çalışıyordu. Kampanya döneminde Kürtler ve Alevilik ile ilgili konuşmaları ise bu grupların yaşadıkları haksızlıkların geride kalması arzusunu dile getiriyordu. Bilhassa Alevilik ile ilgili konuşması, Kılıçdaroğlu'nun kendi Aleviliğini açıklaması ve çoğulculuk çağrısını bu kanaldan yapıyor olması sebebiyle dikkat çekti. Bu mesaj, uzlaşma çağrısının ötesinde, Kılıçdaroğlu'nun kendine özel ve hassasiyet içeren bir bilgiyi seçmenle paylaşması boyutuyla da dikkat çekiciydi ve zaman zaman "mesafeli" olarak algılanan Kılıçdaroğlu'nun seçmene yakınlaşma çabasını da gösteriyordu.

İletişim yöntemi olarak ise Kılıçdaroğlu'nun kampanyasına sosyal medya videoları, bilhassa kendi mutfağında çekilen ev videoları damgasını vurmuş görünüyor. Ana akım medyanın büyük ölçüde iktidar kontrolünde bulunmasından doğan dezavantajını Kılıçdaroğlu sosyal medya videolarıyla aşmaya çalışıyor. Bu videoları evinin doğal köşelerinden çekerek de seçmenle arasındaki mesafeyi kapatmayı, aracısız, kişisel, samimi bir bağ kurmayı hedefliyor. Keza videoların önemli bir kısmının içeriğini de de başta mutfak ekonomisi ve geçim derdi olmak üzere, seçmenin günlük ihtiyaçları oluşturuyor.

Millet İttifakı kampanyasının 2023 seçimlerinde iddialı olduğu bir alan da mitingler oldu. Kılıçdaroğlu, İmamoğlu ve Yavaş başta olmak üzere ittifak liderleri Türkiye'nin pek çok iline ziyaret içeren yoğun bir miting maratonuna girdiler. Özellikle İmamoğlu'nun dinamik miting performansı, "Millet İttifakı'nın en çalışkan neferi olacağım" sözünü tuttuğunu düşündürüyor. Cumhuriyet İttifakının, Erdoğan'ın sağlık sorunlarının da etkisiyle biraz daha zayıf geçen miting performansı ile karşılaştırılınca, Millet İttifakı bu alanda niceliksel bir üstünlük sağlamış bulunuyor.

Nihayet Millet İttifakı kampanyasında da tıpkı Cumhuriyet İttifakı kampanyasında olduğu gibi seçimlere haftalar kala, genç seçmene yönelik ilgi artmış görünüyor. Yukarıda belirtildiği gibi, seçim tarihi yaklaşırken hala kararsız görünen veya hareketlilik içinde bulunan seçmenlerin büyük ölçüde gençlerden oluştuğunu ve bunların hem seküler hem milliyetçi duyarlılıkları daha yüksek bir grup oluşturduğunu biliyoruz.

Millet İttifakı kampanyasında önemli yer kaplayan çok seslilik vurgusu bilhassa Kılıçdaroğlu tarafından helalleşme, Kürtler ve Aleviler ile ilgili mesajlar ile somutlaştırıldı.

Millet İttifakı, gençlere Cumhur İttifakına göre daha kolay erişebiliyor çünkü devamlılığa karşı değişim vad ediyor. Öte yandan, Millet İttifakına mesafeli kalan gençlerin temel gerekçesi, Erdoğan gibi Kılıçdaroğlu’nu da “eskiye ait” bulmaları ve Kılıçdaroğlu’nu aday göstermeyi seçen Millet İttifakını “yeterince değişimci” görmemeleri. Kılıçdaroğlu bu eleştiriyi dengelemek için kampanyasının son haftalarında gençlere hitap etmek için fazladan çaba sarf ediyor. Bir yandan gençlere “ben seçilirsem beni istediğiniz gibi eleştirebileceksiniz!” diyerek onlardaki eleştirel duyguları kapsama-ya çalışıyor, bir yandan da Atatürk Havalimanı’nı uzay çalışmaları merkezi yapmak, gençlere pasaportu ücretsiz kılmak, KYK burs geri ödemelerini kolaylaştırmak, ilk otomobilden ÖTV almamak gibi somut vaatlerle gençlere erişmeye çalışıyor.

Millet İttifakı, seçim kampanyasında dış siyasete çok yer vermedi, vermiyor. Millet İttifakının dış siyaset ajandasına dair, şeffaflığı, keyfiyetten uzak, kurumsalcı ve barışçıl bir yaklaşımı hedeflediklerinden öte fazla bilgimiz yok. Millet İttifakı Batı’yla ilişkileri yeniden restore etmeye yönelik bir dış siyaset izleyeceği izlenimini verse de, Batı ülkeleriyle “fazla” yakın bir resim vermenin iktidar tarafından “milli olmayan” bir duruş şeklinde çerçevesleneceği bilinciyle olsa gerek, bu konuda da yüksek sesli konuştuğu söylenemez. Özetle, Millet İttifakı, seçim kampanyasında odağına iç siyaseti almış durumda. Ne var ki, Millet İttifakı iç siyasete odaklansa da dış dünyada Millet İttifakına ilgi büyük. Eğer seçimi kazanırsa, Millet İttifakının dünyada son yirmi yılda gözlenen popülist dalgaya karşı bir yeniden demokratikleşme trendinin sembol aktörleri arasında gösterileceğini şimdiden söyleyebiliriz.

Avantajlar

Millet İttifakının 2023 seçimlerinde en büyük avantajının mevcut ekonomik tablo olduğunu söylemek yanlış olmaz. İktidarın en büyük dezavantajı olan düşük ekonomik performansı, muhalefetin en büyük şansını oluşturuyor. Yani, 2018 seçimlerinden bu yana muhalefetin kazanma olasılığını bu derece artıran faktörlerin başında, muhalefetin çekim gücünden önce iktidarın başarısızlığı geliyor. 2016 sonrası hep olumsuz giden ekonomik gidişatın, 2018 sonrası ağırlaşması ve 2022’de zirveye ulaşması ve neticede oluşan rekor enflasyon seviyeleri, başta maaşlı çalışan kesim olmak üzere pek çok gelir seviyesinde seçmene ağır kayıplar ve geçim zorlukları yarattı. Bu durum, iktidar seçmeninin en azından bir kısmının, yüzünü muhalefete çevirmesine ve daha önce kapalı olduğu muhalefet mesajlarına bu kez bir kulak vermesine neden oldu.

Millet İttifakının 2019 seçimleri sonrası İstanbul ve Ankara gibi büyük şehir belediyelerinde yönetimi devralması da, yönetebilirliğini ispatlamak ve yeni seçmen grup-

Millet İttifakı, seçim kampanyasında odağına iç siyaseti almış durumda.

larını kendine çekebilmek açısından önemli bir avantaj yarattı. Bilhassa, iktidardan pek de memnun olmadığı halde muhalefetin sunduğu belirsizlik sebebiyle oyunu değiştirmeye çekinen seçmen grupları için İmamoğlu ve Yavaş gibi Millet İttifakında olan başkanlara geçen belediyeler güven veren ve seçmenin oy verme esnekliğini artırabilen bir rol üstlendi.

Bu şekilde 2018 sonrası oyunu artıran Millet İttifakının 2023 seçimlerine girerken sahip olduğu en büyük avantajın seçmen desteği oranının sayısal olarak Cumhuriyet İttifakından yüksek olması olduğunu söyleyebiliriz. Seçime günler kala, sayısal çoğunluğun kazananı belirleyeceği cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Millet İttifakı adayı Kılıçdaroğlu şanslı görünüyor. Erdoğan'ın destek oranının son bir sene içinde %45 üzerine nadiren çıkabildiğini değerlendirecek olursak, seçime kadar bu oranlar devam ettiği müddetçe Kılıçdaroğlu Cumhurbaşkanı seçilebilir gibi duruyor. Bu durumda, Memleket Partisi Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce ve Ata İttifakı Cumhurbaşkanı adayı Sinan Oğan'ın oyları toplamda %5'i aşmadığı sürece, Kılıçdaroğlu'nun cumhurbaşkanlığı seçimini ilk turda kazanması ihtimali de var.

Millet İttifakının ikinci büyük avantajı, bünyesinde birden fazla güçlü liderle seçimlere giriyor olması ve bu çoklu kanallarla seçmene erişim imkanı bulması oldu. Yukarıda belirtildiği gibi, Kılıçdaroğlu'nun yanı sıra İmamoğlu, Yavaş ve Akşener başta olmak üzere ittifaktaki diğer liderlerin pek çok ilde seçmenle buluşması ve güçlü miting performansları sergilemeleri Millet İttifakının seçmen iletişimini güçlendirdi. Bilindik hikaye, dominant partilerin seçim yaklaşırken devlet gücünü de arkalarına alarak kampanyaya hız vermeleri ve seçime günler kala birden rakipleriyle arayı açmalarıdır. Oysa 2023 seçimlerinde Millet İttifakı en güçlü isimleriyle sahada bulunarak seçim öncesi seçmen gündemine girmeyi başardı.

Dezavantajlar

Millet İttifakının 2023 seçimlerindeki başlıca dezavantajı, Cumhuriyet İttifakı ile arasındaki güç asimetrisinden ve bunun adil bir yarış imkanına engel olmasından ileri geliyor. Hibrit yahut seçimli otoriter rejimlerde seçimle iktidarı değiştirme imkanının zorluktan yukarıdaki bölümlerde söz etmiştik. 20 yıllık ve otokratik müdahaleleri git gide artan bir iktidarla rekabet eden Millet İttifakının, başka bir iktidarın mümkün olduğunu ve yönetebilirliğini seçmene hatırlatması kolay değil. Millet İttifakı adayları ne ana akım medyada Cumhuriyet İttifakı adayları ile eşit görünürlük elde edebiliyor, ne kampanya sürecinde devlet imkanlarından eşit biçimde faydalanabiliyor. İktidar tüm gerçekleşmiş ve süregelen tüm devlet projelerini kendi kampanyası için kullanabilirken,

Memleket Partisi Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce ve Ata İttifakı Cumhurbaşkanı adayı Sinan Oğan'ın oyları toplamda %5'i aşmadığı sürece, Kılıçdaroğlu'nun cumhurbaşkanlığı seçimini ilk turda kazanması ihtimali de var.

muhalefet ancak vaatlerde bulunabiliyor. Nihayet, iktidar adayları sınırlandırılmamış bir özgürlük içinde kampanya yaparken, muhalefet adaylarının siyasallaşan yargı sistemi sonucu kiminin tutuklu, kiminin siyasi yasaklı bulunması, adil rekabetin en temel unsurunu, yarışma hakkını, sınırlandırarak Millet İttifakının hareket alanını daraltıyor.

Millet İttifakının dezavantajlarından biri yeterince uyumlu bir görüntü verememesi. Pek çok konuda birbirinden oldukça farklı 6 partinin birliği Türkiye'nin zayıf uzlaşma kültürüne önemli bir katkı sunsa da, partiler arası ayrışmalar, ortaklık mesajına gölge düşürüyor. Rakip ittifak tarafından "bir davula vuran 6 tokmak" olarak tasvir edilen bu durum Millet İttifakının seçmene net bir alternatif sunmasını güçleştirdiği gibi, vaatlerini kararlı ve istikrarlı bir biçimde takip edebileceği konusunda da güvensizlik uyandırıyor.

Millet İttifakının seçmene sunduğu en net ortak vaat, parlamenter demokrasiye geçiş oldu. Oysa bu vaat demokratik duyarlılıkları yüksek seçmen için kıymetli olmakla birlikte averaj seçmen için anlaşılması güç kalabiliyor. Ayrıca, Cumhurbaşkanı adayının kim olması gerektiği konusunda yaşanan ayrışma ve HDP ile ilişkilerde yaşanan ve kamuoyuna yansıyan görüş ayrılıkları altı partinin birliğinin ne kadar uzun süreli olabileceği ile ilgili seçimde soru işareti yaratıyor.

Millet İttifakının geleceğe yönelik net bir tablo çizememesinin sebeplerinden biri de olası bir seçim zaferi sonrası nasıl bir görev dağılımı söz konusu olacağı ile ilgili belirsizliklerden ileri geliyor. İttifaktaki küçük partilerin ortak kararlardaki eşit temsili İYİ Parti ve CHP arasında bir dizi gerilim yaratmıştı. Bu partilerin Kılıçdaroğlu adaylığını desteklerken partileri için bakanlık yahut milletvekili garantileri aldığı inancı İYİ Parti seçmenini rahatsız etmiş ve neticede bir kısım seçmenin Memleket Partisi gibi ittifak dışı muhalif partilere kayışını artırmıştı. Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve milletvekili listelerinin belirlenmesi sonrası görev dağılımı konusunda daha fazla şeffaflık elde edilse de, kilit bakanlıklarda hangi partiler ve isimlere görev verileceği konusu belirsiz kaldı. Biliyoruz ki, muhalefet ittifakları ne kadar net bir alternatif çizerlerse, iktidarla o kadar güçlü rekabet edebilirler. Vaatlerin netliği kadar yönetici kadronun netliği de bu anlamda önemlidir. Mitinglere başkan adayı ile birlikte kilit bakanlarını da çıkarabilen bir ittifak, seçmene çok daha net bir alternatif sunmuş olacak ve iktidara göre daha az bilinir olmaktan gelen dezavantajlarını minimize edebilecektir. Seçime doğru, bu konuda artan bir netleşme, eğer ortaya çıkan tablo seçmeni de memnun edecek olursa, muhalefet oylarını artırabilecektir.

En nihayet Millet İttifakı içindeki koordinasyon ve bütünlükle ilgili eksiklikleri net görebildiğimiz bir alan da seçim kampanyası süreci oldu. Muhalefet ittifaklarının

Millet İttifakının geleceğe yönelik net bir tablo çizememesinin sebeplerinden biri de olası bir seçim zaferi sonrası nasıl bir görev dağılımı söz konusu olacağı ile ilgili belirsizliklerden ileri geliyor.

başarılarının, ittifak içindeki partilerin ortak ve koordine bir kampanya yapmayı ne ölçüde başarabildikleriyle ilintili olduğunu biliyoruz. Ortak kampanya, ittifak partileri arasındaki birliğin yalnız bir seçim stratejisi değil gerçek ve hazmedilmiş bir birlik olduğu sinyalini verecektir. Aksi halde, seçim zaferi kazanılsa bile her an dağılabilecek bir ittifaka, seçmen daha baştan şans vermemeyi seçebilecektir. Seçmen bilir ki, iktidarda olmak pek çok zor konuda hızlı ve kararlı adımlar atmaya gerektirecektir. Güçlü ve koordine bir ortak kampanyanın eksikliği, muhalefetin iktidara geldiğinde önüne gelebilecek bu zor konularda bocalayıp tökezleyeceği izlenimini verebilir. Seçimde bu izlenim olduğu takdirde ise zaten muhalefete yönelme şansı da düşecektir. Bugün Millet İttifakı kampanyasının yeterince koordine yürüdüğünü söylemek güç. Kılıçdaroğlu kampanyası daha çok bir CHP kampanyası gibi görünüyor. Kılıçdaroğlu bazı mitinglerde ve videolarda diğer parti liderleriyle bir araya gelse de, ittifakın 8 isminin de bir arada olduğu platformlar eksik kalıyor. Ayrı ayrı seçmene seslendiklerinde de tümüyle ortak bir dil kullandıklarını söylemek zor. Cumhur İttifakı ile karşılaştırıldığında, Millet İttifakı kampanyası çok parçalılığın dezavantajlarını yansıtır durumda.

Cumhur İttifakı ile karşılaştırıldığında, Millet İttifakı kampanyası çok parçalılığın dezavantajlarını yansıtır durumda.

Cumhur İttifakı,
milliyetçi-
muhafazakâr
değerlerin ve ülkülerin
devam etmesi için
de kendini tek adres
olarak gösteriyor.

6. SONUÇ: NASIL BİR TÜRKİYE?

Türkiye tarihinin en kritik seçimlerinden birine hazırlanıyor. Seçimler birçok alanda yepyeni gelişmelere gebe. 14 Mayıs seçimlerinin sonucunda Türkiye belki 20 yıl sonra yeniden bir iktidar değişimi yaşayacak ve dünyaya otokratik özellikler taşıyan bir siyasi sistemde dahi seçimler yoluyla iktidarın değişebileceğini gösteren bir model olacak. Yahut belki de, mevcut iktidar daha da konsolide olacak ve değişim daha uzun bir süre için gündem dışı kalacak. Popüler anket sonuçlarına göre bıçak sırtı giden bu kader seçiminin sonucunu, öyle görünüyor ki, hala kararını verememiş küçük bir grup seçmenin iktidar ve muhalefet arasındaki sandık başı kararı belirleyecek.

Cumhur İttifakı bu seçmene henüz değişimin zamanı olmadığını söylüyor. Ekonomik krizin ve depremin yarattığı ağır tahribattan seçmeni çekip çıkaracak güçteki tek seçeneğin, hala, kendisi olduğunu iddia ediyor. İzlemeye devam etmekte kararlı olduğunu belirttiği heterodoks ekonomi politikalarının yakında nihayet olumlu sonuçlarının görüleceğini, geçmiş başarılarının gelecek başarılarının garantisi olduğunu iddia ediyor. Cumhur İttifakı, ayrıca, milliyetçi-muhafazakâr değerlerin ve ülkülerin devam etmesi için de kendini tek adres olarak gösteriyor.

Bu devamlılık vaatleriyle Cumhur İttifakı hem cumhurbaşkanlığı seçimlerini bir kez daha kazanır hem de meclis çoğunluğunu elde edecek olursa, siyasette bir sıkışmaya gideceğini öngörmek mümkün. Öte yandan bu derece ağır bir yenilgi karşısında muhalefet partilerinin de ciddi bir değişim baskısı altında kalacağını, liderlerinin ve kadrolarının sarsılacağını bekleyebiliriz.

Millet İttifakı ise, seçmene değişim ve açılım vadediyor. Ortodoks ekonomi politikalarına ve parlamenter sisteme geçiş, merkez bankası, mahkemeler, üniversiteler ve pek çok devlet kurumuna yeniden bağımsızlık sağlamak gibi mühim hedefler gösteriyor. Millet İttifakının ekonomi ve siyasetin farklı alanlarında tam olarak nasıl de-

ğişimler önerdiği yeterince net değil. Fakat Millet İttifakı seçmene mevcut tabloyu nasıl değiştireceğiyle ilgili berrak bir yol tablo sunmaktan daha çok, değişime kapı aralama imkanının ta kendisini sunuyor. Bu yüzden, Millet İttifakı hem cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanır hem de diğer muhalefet aktörleriyle birlikte meclis çoğunluğunu oluşturma imkânı bulursa, parlamenter sisteme geçiş sürecinin başlayacağını ve ortodoks ekonomik politikalarına geçiş yapılacağını ön görebilir fakat bundan ötesini ise henüz net olarak söyleyemeyebiliriz. Ama bilebileceğimiz şu ki, bu senaryo gerçekleştiği takdirde, ülke köklü bir reform sürecinden geçecek, pek çok başlıkta önemli dönüşümler yaşanacak ve 20 yıllık iktidar sonrasında hem siyasi kadrolar hem de politikalar seti büyük ölçüde değişecektir.

Peki ya cumhurbaşkanlığını kazanan ittifak, meclis çoğunluğunu diğer tarafa kapatırsa? Kamuoyuna yansıyan anket çalışmalarından Cumhur İttifakının meclis seçimlerinde, Millet İttifakının cumhurbaşkanlığı seçimlerinde avantajlı görüldüğünü belirtmiştik. Bu senaryo gerçekleştiği takdirde, Millet İttifakının Cumhurbaşkanı adayı Kılıçdaroğlu'nun, özellikle siyasi kadrolar konusunda önemli bir değişim imkânı yakalamış olacağını, fakat hedeflenen yasal düzenlemeleri gerçekleştirmekte zorlanacağını söyleyebiliriz. Millet İttifakının ortak politikalar mutabakat metninde yer alan pek çok hedefin gerçekleştirilmesi için meclis kararı gerektiğini biliyoruz. Her ne kadar böyle bir durumda Cumhur İttifakı partilerinin parlamenter sisteme geçişi kendileri için de avantajlı bulup, bu yönde bir karara destek vermeleri ihtimali söz konusu da, bir diğer ihtimal de, bu partilerin hemen hiçbir konuda Millet İttifakı ile işbirlikçi davranmamaları. Bu ikinci senaryonun gerçekleşmesi durumunda, bundan rahatsız olacak bazı Cumhur İttifakı partilerinin yahut milletvekillerinin Millet İttifakı tarafına geçmeleri beklenebilir. Aksi halde, bu durumun ülkeyi parlamenter sisteme geçmeden yeniden bir erken seçime zorlaması pek düşük bir ihtimal sayılmaz. Nihayet, bir diğer, daha düşük ihtimalli senaryo da, Cumhur İttifakının meclis çoğunluğunu kaybederek Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanması ki, bu durumda da, Cumhur İttifakının milletvekili transferi yahut meclisteki farklı partileri bünyesine katmak yoluyla meclis çoğunluğunu kazanmaya çalışmasını ve bunu başaramadığı takdirde ufukta yine bir erken seçimin görünmesini bekleyebiliriz.

Bu senaryoların hangisi gerçek olacak? Hep birlikte izleyeceğiz. Şüphesiz izleyen de sadece Türkiye seçmeni olmayacak. Pek çok uluslararası mecra da 2023'ün en önemli seçimi olarak değerlendirilen Türkiye seçimlerini tüm dünya izliyor, çünkü Türkiye seçimleri bugün artık sadece Türkiye'yi ilgilendirmiyor. 2023 seçimlerinde Türkiye'yi nasıl bir sonucun beklediği tüm dünyada hibrit rejimlerin demokratikleşme olasılıklarını değerlendiren, bu tür rejimlerde iktidarların seçimle değişip de-

Millet İttifakının ortak politikalar mutabakat metninde yer alan pek çok hedefin gerçekleştirilmesi için meclis kararı gerektiğini biliyoruz.

ğışemeyeceği konusunda düşünen ve çalışan, siyasi ve akademik çevrelerin ilgisini çekiyor. Türkiye, ittifak stratejisiyle, yoksullukla mücadele odaklı kampanyasıyla ve elbette ağır bir ekonomik krizin iktidar üzerindeki sarsıcı etkisiyle dominant bir partiyi 20 yıl sonra seçimle değiştirebilen ve literatüre geçen az sayıda örnekten biri mi olacak, yoksa kişiselleşmiş dominant parti rejimlerinin dayanıklılığını gösteren çok sayıdaki örnekten biri mi? Yaşayacak ve göreceğiz.

www.ankaraenstitusu.org
www.perspektif.online
www.panoramatr.com